

Slovenski Pravnik

Glasiló društva „Pravnik“ v Ljubljani

VSEBINA :

1. Dr. Luka Kravina: Stek tožbenih pravic pri zasebnih deliktih s posebnim ozirom na našo sodno prakso 121
2. Dr. Francišek Mihelčič: Pridržek javnega reda v medpokrajinskem zasebnem pravu (Konec) 152
3. Dr. Rudolf Sajovic: Prepovedi odsvojitve in obremenitve v izvršbi in stečaju (Nadaljevanje) 138
4. Dr. Josip Agneletto: Knjiga o nasledstvu zaradi smrti in o daritvah 156
5. Književna poročila 177
6. Razne vesti 179
7. Odločbe kasacijskega sodišča v civilnih stvareh III, št. 723 do 730 (p. 23, str. 341—348).

V LJUBLJANI 1943.

UREDNIK: DR. RUDOLF SAJOVIC

Tiskali J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani. — Odgovoren V. Jeršek.

Rokopisi naj se pošiljajo:

Uredništvo „Slovenskega Pravnika“ v Ljubljani.

Izhaja mesečno. — Naročnina 25 L na leto.

Članarina (naročnina) naj se nakazuje na poštočekovni račun št. 11.870 (Društvo „Pravnik“ v Ljubljani).

Naročnina za „Slovenski Pravnik“ znaša 25 lir. Gg. naročnike prosimo, da zaostalo naročnino čimprej poravnajo. Poslužijo naj se v to priloženih položnic. Reklamacije naj se naslavljaajo tjakaj; upoštevajo se samo prvih 14 dni potem, ko je list izšel. Prav tam se dobe:

Slovenski Pravnik l. 1909 do 1922 à 15,20 L, posamezni snopiči à 5,70 L.

Slovenski Pravnik l. 1923, dalje à 30,50 L, posamezni snopiči (dvojne številke) po 5,70 L, št. 11 do 12 l. 1935 po 11,50 L.

Posamezni nepopolni izvodi II. knjige Odločb kasacijskega sodišča v civilnih stvareh (manjkata 2 ali 3 pole) po 15,20 L.

Pol stoletja Društva „Pravnik“. Spominska knjiga. 1939. Cena 23 L.

Mnenja o Predhodnem načrtu državljsanskega zakonika za Kraljevino Jugoslavijo. Cena 30,50 L. Posamezne pole po 2 L.

Spomenica na drugi Kongres pravnika po 9,25 L.

Spomenica Kongresa pravnikov 1939 po 17,20 L.

Dr. M. Dolenc: Simbolična pravna dejanja in izražanja med Slovenci — po 5,70 L.

Dr. J. Agneletto: Prva knjiga novega italijanskega državljsanskega zakonika — po 5,70 L.

Dr. Fr. Skabernè: Slovenski advokati in javni notarji v književnosti, znanosti in politiki — po 5,70 L.

Uporedna slavenska pravnička terminologija — po 11,50 L.

Dr. Anton Urbanc: Zavarovalno pravo 1939. (broš.).

Odprema in poštnina se zaračunata posebej.

V posebne, enotne platnice veže posamezne letnike „Slovenskega Pravnika“ knjigoveznica J. Žabjek v Ljubljani, Dalmatinova ulica.

Slovenski Pravniki

Leto LVII.

Ljubljana, avgusta 1943.

Štev. 7.—9.

Stek tožbenih pravic pri zasebnih deliktih s posebnim ozirom na našo sodno prakso.

Dr. Luka Kravina.

Neredko ustvari eno samo kaznivo dejanje, ki ga kdo izvrši, več tožbenih pravic. Tako n. pr. določa § 87, drugi odst. kz., da preide pravica zasebne tožbe na zakonskega druga, na otroke ali roditelje, če umre upravičenec v roku, določenem v § 85 kz., ali med postopkom. Vse te osebe imajo pravico zasebne tožbe zaradi istega kaznivega dejanja. Vsak izmed njih jo lahko izvaja vzporedno z ostalimi nasledujočimi upravičenci — ali le kakor da je pravica umrlega. Četudi povzame to pravico več upravičencev, se sme vendarle izreči vselej samo ena kazen. Sin, ki bi n. pr. skušal to pravico izvajati šele po pravnomočni sodbi, izrečeni na osnovi tožbe svoje matere, soproge umrlega upravičenca, bi bil zavržen, ker se po načelu *ne bis in idem* ne more ponovno preganjati nikdo zaradi istega kaznivega dejanja (§§ 276, 362 št. 3 kp.). Državna kaznovalna pravica je v takem primeru samo ena, kakor je tudi zahtevke po zadoščeju samo eden — ali uveljavlja ga lahko več oseb.¹

Dokaj drugačen je položaj tam, kjer ustvari eno dejanje več docela samostojnih tožbenih pravic. Tu ima vsak zasebni tožilec samostojen zahtevke po doseganju zadoščenja in obstoji toliko primerov državne kaznovalne pravice kolikor zasebnih tožilcev. V pojasnilo naj nam služi tale konkretni primer: Član društva bančnih uradnikov A izjavi na nekem sestanku stanovskih tovarišev: Predsednik B in tajnik C našega društva sta ničvredneža, poneverila sta denar iz društvene blagajne.

V tem primeru je A izrekel kleveto zoper B-ja in C-ja v enem stavku, v eni sapi; izvršil je s tem samo eno dejanje, ali nedvomno imata B in C proti klevetniku A-ju samostojno tožbeno pravico, ki jo lahko uveljavljata neodvisno drug od drugega. Toda, če sta vložila B in C istočasno vsak svojo tožbo proti A-ju ali je C vložil svojo tožbo,

¹ Dolenc: Tolmač, 174; Munda: Preklic predloga in umik zasebne tožbe, posebni odtis iz Sl. Pr. 1956, 9.

vsaj še preden je po tožbi B-ja izrečena pravnomočna sodba, bo sodišče po načelu edinstvenega postopka, ki velja za stek kaznivih dejanj (§ 20 kp.), moralo izvesti o obeh tožbah enotno postopanje in izreči eno samo kazen ob uporabi § 61 kz., ker gre za idealni stek. A je namreč oklevetal z enim dejanjem dve osebi, torej isti zakonski predpis prekršil dvakrat.

Nastane vprašanje, ali more C vložiti zasebno tožbo proti A-ju tudi še potem, ko je na osnovi tožbe B-ja že izrečena pravnomočna sodba zaradi navedene klevete odnosno ali A tudi v tem primeru z uspehom uveljavlja *exceptio rei iudicatae*, t. j. ali je smatrati s pravnomočno sodbo, izrečeno na podlagi zasebne tožbe B-ja, za konsumirano tudi zasebno tožbo C-ja.

To vprašanje je velikega praktičnega pomena. Ni namreč izključeno, da je bil C odsoten ter zvedel za kleveto šele, ko je B že dosegel pravnomočno odločbo o kleveti. Mogoč je tudi primer, da je bil klevetnik oproščen, ker se mu je glede B-ja posrečil dokaz resnice. Protivi se pravnemu čutu, če bi se v takem primeru smatralo, da je B konsumiral tožbeno pravico tudi za C-ja. Na drugi strani bi zopet obtoženi A utemeljeno smatral, da se mu godi krivica, če bi bil zaradi navedene klevete dvakrat kaznovan.

Kako važno je to vprašanje, izhaja že iz tega, da so nekatera zakonodavstva smatrala za potrebno, da se o njem izjasnijo s pozitivnimi zakonskimi predpisi.² Drugod zopet so zakonodavci opustili izdati kake posebne predpise o tem vprašanju ter prepustili sodnikom, da na osnovi ustreznega tolmačenja izvestnih pozitivnih predpisov kz. in kp. uberejo pot, ki naj zadosti dnevnim potrebam kazenskega sodstva.

Tudi naš kz. se o tem vprašanju ni izjasnil. Pač pa je vrhovno sodišče v Ljubljani imelo možnost, izjaviti se o njem v odločbi Kre 119/41-2 z dne 8. aprila 1941³ ob rešitvi revizije, ki jo je vložil odgovorni urednik nekega ljubljanskega dnevnika kot obdolženec zaradi prestopka po čl. 52 zak. o tisku proti obsodilni sodbi prvostopnega sodišča. V tem primeru je obtoženi urednik objavil v svojem dnevniku članek, ki je vseboval prestopke klevete po čl. 52 zak. o tisku nasproti osebam, ki so bile v tem članku imenoma navedene. Nastopila sta kot zasebna tožilca najprej samo

² N. pr. nem. kp. (§ 375); o. čeh. kz. 1926 (§ 29); o. a. kz. 1909 (§ 74).

³ Ni še objavljena. Prim. pa odl. Sl. Pr. II, 459.

dva oklevetanca in dosegla obsodbo odgovornega urednika na prvi in drugi sodni stopnji.⁴ Po pravnomočnosti te obsodbe pa so nastopili še ostali oklevetanci — sedem po številu — kot zasebni tožilci. Prvo sodišče je po skupnem razpravljanju o vseh teh tožbah tudi tokrat izreklo obsodilno sodbo in odmerilo, — ne oziraje se na prejšnjo obsodbo, — samostojno kazen. Proti tej — drugi — obsodbi je vložil obtoženi urednik revizijo, s katero je uspel in dosegel, da je vrhovno sodišče z gori navedeno odločbo po § 276 kp. zavrnilo obtožbo vseh sedem tožilcev, ki so pozneje izvajali svojo tožbeno pravico. V razlogih je vrhovno sodišče navedlo med drugim naslednje:

„Če je kazenski postopek uveden na zasebno tožbo enega zasebnega tožilca, a je več oseb upravičenih k tožbi, se smejo ostali zasebni tožilci z zasebno tožbo pridružiti postopku, ki je že uveden na tožbo enega izmed tožilcev. Načelo edinstvenega postopka (§§ 20, 21 kp.), ki velja za stek več kaznivih dejanj ali za več udeležencev, mora veljati tembolj, če gre le za enega storilca in za eno kaznivo dejanje, dasi je z njim prizadetih več oseb (§ 61 kz.). Zato morajo vsi zasebni tožilci, ki se postopku pridružijo, sprejeti istega v stanju, v katerem je trenutno; pridružiti se mu pa morejo seveda le dotlej, dokler postopek ni končan. Ker je bil v predmetnem primeru postopek z gori navedenima sodbama že končan, zasebni tožilci, navedeni gori pod 1) do 7) niso mogli več izvajati svoje tožbene pravice, ker so bili po načelih enotnega postopanja (§§ 20, 21 kp.) z njo izključeni.“

Ali ustreza mnenje, ki ga je zavzelo vrhovno sodišče v tem vprašanju, pozitivnim predpisom naše kazenske zakonodaje? Ali je to mnenje v skladu z našim pravnim čutom in kakšne so njegove praktične posledice? To so vprašanja, ki se nam pojavljajo, če čitamo navedene razloge.

Naš kz. vsebuje glede odmere kazni posebne določbe za idealni ter posebne za realni stek. Značilno je, da § 61 kz., ki obravnava idealni stek, ne govori o steku kaznivih dejanj, marveč o steku kazenskih zakonov. Samo realni stek, ki ga obravnavajo §§ 62, 63 in 64, smatra zakonik za stek več kaznivih dejanj. To razlikovanje je osnovano na pojmu kaznivega dejanja, ki v teoriji ni enotno opredeljeno, a ima važne kazenskopravne posledice. Po *Bindingu* je kaznivo dejanje vsaka kršitev norme, po

⁴ Odločba vrhovnega sodišča z dne 15. februarja 1941 Kre 272/40 odnosno Kre 335/40 v Sl. Pr. II, 459.

Merklu in Fingerju pa vsaka obistinitev deliktnega učina. Zaradi tega imamo po nauku navedenih teoretikov toliko samostojnih kaznivih dejanj, kolikor je kršenih norm odnosno kolikor je obistinjenih deliktних učinov, ne glede na to, ali so norme kršene odnosno deliktни učini obistinjeni z enim ali več dejanji. Po Lisztu in nekaterih drugih teoretikih je pa kaznivo dejanje vsako kazenskopravno relevantno udejstvovanje človeške volje, ki povzroči ali prepreči kako spremembo v zunanjem svetu, — torej predvsem dejanje ali čin v običajnem smislu besede in šele sodišče ga mora oceniti (kvalificirati) po raznih pravnih vidikih in ga podrediti pod ustrezne zakone.⁵ Ker si je to slednje pojmovanje o kaznivem dejanju osvojil tudi naš kz. v poglavju, ki obravnava stek kaznih dejanj, je razumljivo, da § 61 kz. ne govori o steku kaznivih dejanj, marveč o steku kazenskih zakonov.

V citirani odločbi se sklicuje vrhovno sodišče predvsem na § 61 kz., hoteč s tem poudariti, da naše zakonodavstvo zastopa stališče, da predstavljajo vsa kazniva dejanja, ki so med seboj v idealnem steku — in za taka dejanja gre v primeru, ki ga obravnava vrhovno sodišče — samo eno dejanje (*idem factum*). Zato je imeti tožbe onih sedmero upravičencev, ki so le-te vložili šele, ko je bila že izrečena pravnomočna sodba na osnovi tožbe prvih dveh upravičencev, kot kršitev načela *ne bis in idem*.

Tak zaključek pa vzbuja pomisleke. Ne smemo namreč prezreti, da določbe § 61 kz. ne predstavljajo kake zakonite definicije pojma kaznivega dejanja, ki naj velja za vse naše zakonodavstvo, osobito pa tudi za naš zakonik o kazenskem postopku, ali celo za naš zakon o tisku. Določbe § 61 kz. imajo zahvaliti svoj nastanek samo in zgolj zakonodavčevi težnji, urediti način kaznovanja pri idealnem steku drugače kot pri realnem steku. Tendenca, ustvariti razliko v načinu kaznovanja med idealnim in realnim stekom je v stvari tudi povzročila spor pri opredelitvi pojma kaznivega dejanja, kot smo ga zgoraj nakazali.⁶ Ne smemo namreč pozabiti, da so se zaradi dvomljive praktične vrednosti tega spora številni zakoni in osnutki zakonov odrekli temu

⁵ Motivi k o. kz. 1910 str. 241; Juhart: Odmera kazni pri steku kaznivih dejanj Sl. Pr. 1930 str. 142; Binding: Handbuch des Strafrechts 1885 str. 155 in sl.; 566; Finger: Das Strafrecht I 1912 str. 409 in sl.; Liszt: Lehrbuch des deutschen Strafrechts 1927 (§ 28).

⁶ Motivi k o. n. kz. 1909 str. 371; Binding, cit. delo str. 521; Gleispach: Das Zusammentreffen von strafbaren Handlungen u. Strafgesetzen (Vorträge über den Vorentwurf zu einem österreich. Strafgesetzbuch 1911), str. 590.

razlikovanju z motivacijo, da so meje med idealnim in realnim stekom večkrat zabrisane in težko določljive.⁷ Pojem *dejanje*, kot ga uporablja § 61 kz., pomeni torej le zakonodavnotehnični pripomoček, s katerim naj se doseže kaznovanje deliktov v idealnem steku po drugih vidikih (absorpcijsko načelo) kot pri deliktih v realnem steku (asperacijsko načelo).

Mimo tega so določbe § 61 kz. čisto materialnopravne prirode in se jim že zaradi tega ne more pripisovati kak procesualni pomen, kot je to storilo vrhovno sodišče. Zato govori tudi nastanek določb, ki obravnavajo stek v našem kz. Te določbe (§§ 61 do 64 kz.) se namreč v svojem bistvu naslanjajo na ustrezne določbe nemškega kazenskega zakonika (§§ 73, 74, 78 in 79 n. kz.). Ne gre pa prezreti, da odreja ravno nemški kazenski postopnik v svojem § 375 še v z p o r e d n o in brez ozira na § 73 n. kz., ki ustreza našemu § 61 kz.: da imajo pri steku zasebnih tožb sicer vsi upravičenci pravico vložiti tožbo; če pa je na osnovi tožbe enega izmed njih uveden postopek, se ostali upravičenci lahko le pridružijo temu postopku v stanju, v katerem se le-to nahaja; vsaka odločba v stvari pa učinkuje tudi napram ostalim upravičencem, ki niso vložili zasebne tožbe.

To pač dokazuje, da nemški zakonodavci ne pripisujejo določbam § 73 n. kz. (naš § 61 kz.) nobenega procesnopravnega učinka, kajti v protivnem primeru bi bile določbe § 375 n. kp. odveč, ker bi se tudi v Nemčiji že s pomočjo § 73 n. kz. — našega § 61 kz. — lahko doseglo isto, kot to skuša doseči vrhovno sodišče s svojo interpretacijo določb § 61 kz.

Pri tem pa je značilno, da nekateri nemški teoretiki menijo, da celo pozitivni predpisi § 375 n. kp. ne veljajo za idealni stek⁸ in da kljub določbam navedenega §-a lahko vsi zasebni tožilci izvajajo svoje tožbene pravice brez vsake omejitve; v primeru ponovne tožbe pa, da se ima odmeriti kazen analogno kot pri realnem steku v smislu § 79 n. kz. (naš § 64 kz.). Po njihovem mnenju ima § 375 n. kp. veljavo le tam, kjer gre za en sam primer državne kaznovalne pravice, ki jo pa lahko izvaja več oseb vzporedno (n. pr. ko preide tožbena pravica na dediče po našem § 87 kz.).

⁷ N. pr. a. kz. 1852 (§ 34); ital. kz. 1950 (§ 81); o. a. kz. 1909 (§ 65); o. a. kz. 1927 (§ 65); o. n. kz. (§ 65) z motivi str. 48; o. čeh. kz. 1926 (§ 71).

⁸ Oetker: Konkurrenz von Privatanklagen (Festschrift für Prof. Burckhard 1910) str. 209—248; Binding, cit. delo str. 655—655.

Vendar pa je v nemški teoriji in praksi končno obveljalo mnenje, da je treba določbe iz § 375 n. kp. uporabiti tudi za idealni stek.⁹ Toda ne glede na različno tolmačenje določb iz § 375 n. kp., je izven dvoma, da veljajo procesno-pravne omejitve, ki jih le-te vsebujejo, tudi v Nemčiji le zato, ker so pozitivno predpisane. Ni namreč dvoma, da bi v protivnem primeru tudi za nemški kazenski postopek kljub § 75 n. kz. (naš § 61 kz.) veljalo načelo svobodnega izvajanja tožbene pravice tudi po pravnomočni sodni odločbi, izrečeni na osnovi enega izmed upravičencev. Čisto jasno in določno poudarja to posebno Oetker v razpravi o steku zasebnih tožb, ki obenem vsebuje obširen komentar k določbam § 375 n. kp., ko pravi: *Mitverletzte im Falle idealer Konkurrenz von Beleidigungen etc. verfolgen verschiedene Strafansprüche. Ohne die Sondernorm des Gesetzes (scilicet § 375 n. kp.) würde für die mehreren Klagerechte das gleiche gelten wie bei realer Konkurrenz.*¹⁰

Ne strinjamo se pa tudi s prakso avstr. kasac. sodišča, ki skuša zaradi pomanjkanja zadevnih pozitivnih predpisov v avstr. zakonodavstvu, priti v tem vprašanju po tolmačenju izvestnih določb § 363 a. kp. do enakega zaključka kot naše vrhovno sodišče.¹¹ Pod št. 1 do 4 § 363 a. kp., katerega določbe ustrezajo našemu § 359 kp., so namreč naštetih primeri, kjer se kazenski postopek lahko nadaljuje ne glede na pogoje, ki so sicer predpisani za formalno obnovo kazenskega postopka. Ker se pod št. 2 § 363 a. kp. priznava zasebnemu tožilcu pravica, da vloži tožbo tudi pozneje s pogojem, da je bil kazenski postopek ustavljen ali izrečena oprostilna sodba zgolj zato, ker ni bilo predpisanega predloga upravičenega udeleženca, izvaja iz tega avstr. kasac. sod. *argumento ex contrario*, da je vsak drug primer poznejše vložitve zasebne tožbe nedopusten; nedopusten pa je tudi vsak primer poznejšega pregona javnega delikta, ki ga je sodišče pomotoma kvalificiralo za zasebni delikt, ker navedena določba po svojem besedilu, ki ga je treba striktno interpretirati, javnemu tožilcu te pravice ne priznava, marveč samo zasebnemu tožilcu.¹²

To mnenje avstr. kas. sod., ki je zašlo tudi v slovstvo,¹³

⁹ Loewe: Die Strafprozessordnung 1929, str. 897.

¹⁰ Oetker, cit. delo, str. 237.

¹¹ Odločbi kas. sod. št. 2483, 2882.

¹² Odločbi kas. sod. št. 1501, 1039.

¹³ Lohsing: Österr. Strafprozessrecht 1920, str. 88, 718; Markovič 1937, str. 554.

sta po pravici pobijala že Finger¹⁴ in Löffler;¹⁵ določbe § 365 št. 2 a. kp. namreč sploh nimajo v mislih idealnega steka kaznivih dejanj, marveč zgolj primere, ko je sodišče pravnopomotno kvalificiralo kaznivo dejanje za javni delikt, a se je naknadno izkazalo, da gre za zasebni delikt. Zgolj prekvalifikacija istega kaznivega dejanja pa še ne pomeni idealnega steka.¹⁶

Nemškemu zakonodavstvu je v tem vprašanju sledil osnutek a. kz. iz leta 1909, ki v § 74 določa, da učinkuje sodba tudi proti ostalim zasebnim tožilcem, ki niso vložili tožbe, razen v primeru, ko se je izrekla sodba zaradi tega, ker je tožilec umaknil obtožbo. Pod vplivom kritike in z ozirom na dvomljivo vrednost¹⁷ podobnih določb v nemški zakonodaji (§ 375 n. kp.) pa se v poznejšem osnutku a. kz. iz leta 1927 navedene določbe niso več pojavile. Slično pot je ubral tudi osnutek čeh. kz. iz leta 1926, ki v svojem § 29 določa, da ima sicer vsak zasebni tožilec pravico samostojno izvajati svojo tožbeno pravico, da pa ugasnejo tožbene pravice vseh ostalih upravičencev, če je na tožbo enega izmed njih sledila obsodilna sodba.

Na vprašanje, ali ne bi kazalo urediti na enak način tudi primer steka zasebne tožbe z javno tožbo, pripominjajo ureditelji osnutka čeh. kz. v svojih motivih k § 29, da je osnutek namenoma opustil predpisati kar koli o tem, hoteč s tem poudariti, da je treba javno tožbo v takem primeru obravnavati neodvisno od zasebne — in obratno. Bilo bi drugače možno, nadaljujejo motivi, da se javnemu tožilcu onemogoči zasledovanje večkrat zelo težkega zločina zato, ker je zasebni tožilec že dosegel obdolženčevo obsodbo zaradi malenkostnega zasebnega delikta, ki je v idealnem steku z zločinom. Končno motivi še dodajajo, da se je osnutek s tem oddvojil od mnenja, do katerega je prišlo avstr. kas. sod. s tolmačenjem določb iz § 365 št. 2 a. kp., kar pa pomeni, da tudi ureditelji čeh. osnutka — na način, ki ne dopušča nobenega dvoma — priznavajo, da veljajo procesualne omejitve pri steku zasebnih tožb le v toliko, kolikor so predpisane s pozitivnimi zakonskimi določbami.¹⁸

¹⁴ Finger, cit. delo II, str. 331.

¹⁵ Löffler: Österr. Rechtsprechung 1915, št. 386.

¹⁶ Samo za prekvalifikacijo istega dejanja gre tudi v § 359 št. 3 in 365 št. 3 našega kp. in ne za idealni stek.

¹⁷ Oetker, cit. delo str. 240; Löffler: Österr. Rechtsprechung 1915, št. 386.

¹⁸ Motivi k o. čeh. kz. 1926, str. 54.

Ob Vrhovno sodišče navaja nadalje v razlogih svoje odločbe, da poznejši tožilci niso mogli izvajati svoje tožbene pravice, ker so bili po načelih enotnega postopka, vsebovanih v §§ 20, 21 kp., z njo izključeni. S tem pa prihaja vrhovno sodišče v protislovje, ker na eni strani zastopa stališče, da gre za eno dejanje, za *idem factum*, a na drugi strani se sklicuje na predpise §§ 20, 21 kp., ki obravnavajo primere, ko gre za več dejanj, za katere § 22 kp. določa: „Sodišče, po §§ 20 in 21 poklicano za postopek zbog kaznivih dejanj, ki so v medsebojni zvezi... sme odrediti, ... da se postopek o poedinih teh kaznivih dejanj... izloči in dovrši posebej ali izroči pristojnemu sodišču. Ob vsaki taki izločitvi mora tožilec takoj izjaviti, ali zahteva, da se nadaljuje postopek tudi zbog ostalih dejanj, zaradi katerih se isti obdolženec obremenja.“

O izločitvi v primeru, ko gre za *idem factum*, — po mnenju vrhovnega sodišča namreč, — pa seveda ne more biti govora; istotako ne o tem, da si tožilec pridrži pregon delo v kakega dejanja.

Če si končno zastavimo vprašanje, zakaj smatrajo nekatere zakonodaje za potrebno, urediti postopek pri steku zasebnih tožb v primeru, ko upravičenci ne izvajajo svoje tožbene pravice istočasno, s pozitivnimi predpisi in zakaj se sodna praksa v primeru pomanjkanja takih predpisov trudi, s smiselnim tolmačenjem nekaterih drugih določb kazenskega zakonika ali kazenskega postopnika doseči ustrezno rešitev, prihajamo do zaključka, da se to vrti edinole v težnji, onemogočiti ponovno ali celo večkratno kaznovanje storilca, kateremu je sicer zakonodavec namenil samo eno kazen. Cilj, ki ga pri tem zasledujejo zakonodavci in praktiki, je torej, poskrbeti zato, da se toženemu ne zgodi krivica, če bi kdo v primeru steka zasebnih tožb uveljavljal svojo tožbeno pravico po že pravnomočni odločbi, izrečeni na osnovi tožbe enega izmed upravičencev. Zato predlagajo — kakor smo že zgoraj omenili — n. pr. oni nemški teoretiki, ki odklanjajo uporabo določb § 375 n. kp. pri idealnem steku, da naj se v takih primerih odmeri kazen analogno kot pri realnem steku t. j. v smislu § 79 n. kz., ki ustreza našemu § 64 kz.¹⁹ S tem bi se po njihovem mnenju naknadno ustvarilo stanje, ki bi ustrezalo ne samo pravnemu čutu prizadetih oseb, marveč tudi zakonodavčevi težnji, da se odmeri v takih primerih obdolžencu samo ena kazen.

¹⁹ Binding, cit. delo str. 635; Oetker, cit. delo str. 239.

Nam pa v tem pogledu ni treba segati po kaki prisiljeni konstrukciji s pomočjo § 61 kz., ali celo po kaki dvomljivi analogiji, ker imamo v določbah § 286 kp. zadovoljivo rešitev tega problema. Drugi odst. tega § namreč določa: „Če sodišče spozna, da je obtoženec, zoper katerega se je že prej izrekla sodba zbog kakšnega kaznivega dejanja, kriv kaznivega dejanja, ki ga je storil pred razglasitvijo one prejšnje sodbe, izreče ... sodbo, s katero določi ... kazen, ki bi se bila morala odmeriti, ko bi se bilo istočasno sodilo glede obeh kaznivih dejanj, ter všteje obenem kazen, ki je bila prestana po prejšnji sodbi.“

Besedilo te določbe je tako splošno, da se lahko uporabi ne samo za realni stek ampak tudi za idealni ter ima pred § 64 kz., ki velja samo za realni stek, še to prednost, da se lahko uporabi tudi za primer, ko je kazen iz prejšnje sodbe že prestana. S tem dobi navedena določba, o kateri se je v praksi že ustalilo mnenje, da v stvari samo ponavlja to, kar vsebuje itak že § 64 kz.,²⁰ šele svoj pravi smisel.

Priznati je sicer, da ima pojem kaznivega dejanja v § 286 prvi odst. kp. v mislih le realni stek; šlo bi pa predalet, če bi izvajali iz tega, da uporabljata zakon ta pojem v enakem smislu tudi v drugem odst. tega paragrafa. V prvem odst. namreč zakon pobliže pojasnjuje, v katerem smislu uporabljata pojem kaznivega dejanja, ko pravi: „kazniva dejanja, zbog katerih se mora izreči po kazenskem zakonu ena zvišana kazen“ ter s tem nedvoumno kaže na § 62 kz. — v drugem odst. pa zakon opušta definicijo. To je tudi razumljivo; kajti dvom, po kakšni poti naj sodnik pride do pravilne odmere kazni, se pojavi lahko le pri realnem steku, glede katerega je v § 62 kz. predpisano asperacijsko načelo, ki bi se pa v praksi utegnilo različno izvajati, če bi v prvem odst. § 286 kp. zakonitih navodil za njegovo izvedbo ne bilo.

V konkretnem primeru, ki smo ga uvodoma navedli, bi se torej glasila sodba proti klevetniku A-ju, ki je javno oklevetal B-ja in C-ja z besedami, da sta ničvredneža, ker sta poneverila društveni denar — za primer, da je vložil C svojo tožbo pozneje, od prilike takole: „A je kriv ... in se obsoja po § 501 drugi odst. kz., a z ozirom na sodbo (prejšnjo) z dne ... ter ob uporabi § 286 drugi odst. kp. in § 61 kz. na ... Sodba (prejšnja) z dne ... se izreče za sestavni del te sodbe. Morebiti že prestana kazen se všteje.“

²⁰ Pripomba k § 286 kp. str. 212 v izdaji zak. o kp. društva Pravniki 1938; M u n d a: Nekaj pripomb k sodni praksi Sl. Pr. 1951, str. 258.

V tem primeru gre za dvojne dobrin: za čast B-ja in čast C-ja, ki nista identični; nosilec prve je B, nosilec druge pa C. Odreči C-ju tožbeno pravico z motivacijo, da je B konsumiral njegovo tožbeno pravico, bi bilo krivično in bi pomenilo, odreči mu vsako pravno zaščito na način, ki v pozitivnih zakonskih predpisih ni osnovan. Tembolj bi se tak postopek smatral za krivičen tam, kjer C-ju iz opravičljivih razlogov (n. pr. zaradi odsotnosti) ni bilo mogoče pridružiti se kazenskemu postopku, ki je bil uveden na osnovi tožbe B-ja, še bolj pa tam, kjer je bil klevetnik oproščen, ker se mu je glede B-ja posrečil dokaz resnice. Sicer se pa v naši pravni literaturi celo od strani zagovornikov mnenja, ki ga je zavzelo vrhovno sodišče, priznava, da se C-ju ne more odreči pravica, da izvaja svojo tožbeno pravico tudi še pozneje v primeru, ko je izreklo sodišče oprostilno sodbo proti A-ju zato, ker je doprinesel dokaz resnice glede B-ja.²¹ S tem pa prihajajo zagovorniki teze, da gre v takih primerih za eno dejanje, za *idem factum*, sami s seboj v protislovje; kajti mnenje, da gre za eno dejanje, ne dopušča izjeme, če se dosledno in logično izvaja — razen seveda v primeru, ko je taka izjema pozitivno predpisana.

Če se torej izvede postopek po naši tezi, se toženemu ne more zgoditi nobena krivica, ker mu mora sodišče odmeriti kazen na osnovi § 286 odst. 2 kp. — torej tako, kot bi se bilo o obeh tožbah razpravljalo istočasno. Zgodilo se bo celo dokaj često, da bo sodišče v poznejši sodbi ostalo pri kazni, izrečeni s prejšnjo sodbo, če jo bo smatralo krivdi primerno.

Menimo, da ne more biti nobenega dvoma o tem, da je tudi javnemu tožilcu priznati pravico poznejšega pregona delinkventa, ki je izvršil zločin v idealnem steku z zasebnim deliktom, a koravno bi zasebni tožilec že dosegel njegovo obsodbo. Odreči namreč v takem primeru javnemu tožilcu pravico do pregona obdolženca, ki je morebiti izvršil težak zločin, samo zaradi tega, ker je zasebni tožilec že dosegel njegovo obsodbo zaradi malenkostnega zasebnega delikta, bi značilo občutno kršiti pravni red. To mnenje so si osvojili — kakor smo že zgoraj omenili — tudi uredniki osnutka čeh. kz. iz leta 1929 z izrečno pripombo, da so se s tem oddvojili od dosedanje pogrešne prakse. Nad vse značilno pa je, da se tudi v našem slovstvu pojavlja primer, da celo zagovorniki teze o nedopustnosti poznejše

²¹ M u n d a, cit. delo, str. 12.

tožbe pri idealnem steku zasebnih deliktov ne odrekajo javnemu tožilcu pravice do poznejšega pregona obdolženca, ki je izvršil zasebni delikt v idealnem steku z javnim deliktom, akoravno s tem prihajajo sami s seboj v protislovje.²² Kajti v čem je razlika med idealnim stekom zasebnih deliktov in idealnim stekom zasebnega in javnega delikta? Procesualno vsekakor nobena — razen da stopi v drugem primeru na mesto enega izmed zasebnih tožilcev javni tožilec, kar pa še ne pooblašča sodnika odreči tožilcu brez posebnih pozitivnih predpisov v prvem primeru pravico do poznejše tožbe, če mu jo istočasno v drugem primeru priznava. Ta primer pa samo dokazuje popolno nevzdržljivost pravne konstrukcije o nedopustnosti poznejše tožbe v primeru idealnega steka zasebnih deliktov.

Omeniti nam je le še, da tudi predpisi zakona o tisku ne nasprotujejo naši tezi, samo ako se pravilno tolmačijo. Odstavek prvi čl. 55 zak. o tisku ima v mislih primer, ko je z enim besedilom oklevetanih več oseb na ta način, da oklevetane osebe niso dovoljno označene. Tu se smatra, da je oklevetana vsaka izmed oseb, „na katero se popolnoma nanaša označba“ v inkriminiranem besedilu, „in vsaka izmed njih ima pravico, vložiti tožbo zoper klevetnika.“ Le sodba se sme izreči v tem primeru samo ena.

Po smislu čl. 76 zak. o tisku je izključena uporaba § 286 drugi odst. kp. le za primer, ko gre za stek kaznivega dejanja po kz. in kaznivega dejanja po zak. o tisku. Iz tega se da posneti, da je uporaba § 286 drugi odst. kp. dopustna, kadar gre za stek tiskovnih deliktov.²³ Za eno sodbo, kot jo ima v mislih prvi odst. čl. 55 zak. o tisku, pa ne gre samo tam, kjer se o dveh tiskovnih deliktih skupno razpravlja in razsoja, ampak tudi tam, kjer se ob uporabi § 286 drugi odst. kp. naknadno določi ena kazen za oba delikta in istočasno izreče, da tvori prejšnja sodba bistveni del poznejše sodbe ter se tako glasi tudi vpis v kazenskem registru. Ena sodba in ena kazen torej ne pomenita istočasno tudi enega postopka.

Če pa velja to za primere, ko oklevetane osebe niso dovoljno označene, mora tembolj isto veljati za primere, ko so oklevetane osebe imenoma navedene, kakor je to v primeru, ki ga je obravnavalo vrhovno sodišče.

Le za primer, ko oklevetane osebe v inkriminiranem besedilu niso individualno marveč kolektivno navedene,

²² Munda, cit. delo str. 22 na kraju pripombe št. 85.

²³ Hönlgsberg: Komentar štamparskog prava 1932, str. 113, 128; Muha: Zakon o štampi 1926, str. 46, 68.

dopušča odst. drugi čl. 55 zak. o tisku eno samo (scilicet prvo) tožbo, ki jo pa lahko vloži ena ali več oseb. Le-tu nastopa tožilec kot predstavnik kolektiva (vrste fizičnih ali pravnih oseb), ki je bil oklevetan. Za ta primer pa je v navedenem odstavku izrečno predvideno, da se klevetnik ne kaznuje, „ako dokaže, da je glede katere koli osebe res ono, kar je v besedilu povedanega.“ To pa seveda za primere iz prvega odst. čl. 55 zak. o tisku ne velja, ker ni pozitivno predpisano.

Zaključno smemo torej trditi, da je vrhovno sodišče v odločbi z dne 8. aprila 1941 opr. št. Kre 119/41-2 pogrešno zavrnilo obtožbo zasebnih tožilcev v smislu § 276 kp. — prvostopno sodišče pa je storilo prav, ko je priznalo tožbeno pravico onim zasebnim tožilcem, ki so le-to izvajali pozneje.

Pridržek javnega reda v medpokrajinskem zasebnem pravu.

Dr. Frančišek Mihelčič.

(Konec.)

B. Različni zasebnopravni redi morejo nastati v enotni državi tudi na ta način, da obstoji poleg osrednje (državne) zakonodaje tudi p o k r a j i n s k a, ki ni samostojna, temveč so ji postavljene z ustavo in z državnimi zakoni bolj ali manj ozke meje. Pokrajinski zasebnopravni redi se razvijajo v območju iste države skladno državnim ustavi. Državni pravni red je kljub različnim zasebnopravnim zakonodajam enoten in združuje vse pokrajinske. Pokrajinski pravni red vsebuje v taki državi dve sestavini: osnovo tvori državna ustava z državnimi zakoni, na teh pa temelje pokrajinske zasebnopravne norme. Zato izhaja pokrajinski pravni in tudi javni red predvsem iz državnih, ev. tudi iz pokrajinskih norm. Obseg pokrajinske zakonodaje zavisi od predpisov osrednje ustave in državnih zakonov, od katerih črpajo pokrajinske norme svojo pravno moč. Čim izčrpnjeje je državni pravopolitični nazor izražen v ustavi in v državnih zakonih, tem manj so možne načelne razlike med pokrajinskimi zakonodajami. Kjer je država pravno-nazorsko, n. pr. politično, gospodarsko in socialno opredeljena v določeno smer, so načelne razlike med pokrajinskimi zakonodajami manj verjetne, dočim so v neoprede-

ljene državi možne znatne razlike celo glede osnovnih načel, ker dovoljuje tak državni ustroj pokrajinskim zakonodajam večjo prostost tudi v stvareh, ki zadevajo osnovna pravno-politična načela.

Ali je dovoljeno iz ozirov javnega reda v pokrajini izključiti uporabo pravne norme druge pokrajine, more seveda izrečno urediti državna zakonodaja. Težkoče nastanejo, kadar take norme ni: ali je treba iz tega sklepati, da je naloženo pokrajinskim pravnim redom neomejeno medsebojno upoštevanje ali pa izhaja iz tega ravno nasprotno, namreč možnost odklanjati uporabo drugega pokrajinskega prava kot nezdržljivega z domačim pokrajinskim pravnim redom. Odgovor zavisi od državnopolitičnega ustroja takih držav: možnost za raznolikost zasebnega prava ustvarjajo ustava in državni zakoni, ki so temelj tudi za vse pokrajinske zasebnopravne rede. Ker nastajajo pokrajinski pravni redi v enotnem državnem redu, je umestna predpostavka, da so vsi ti pravni redi med seboj združljivi, saj se more iz enotnega temelja, iz katerega izhajajo, sklepati, da država že v naprej pristane na vse norme pokrajinskih zakonov, ki so izdani v okviru določb ustave, nje temeljnih načel in v okviru državnih zakonov. Če obstoje med pokrajinskimi zakoni razlike, je ta različnost naravna in torej ne more nasprotovati javnemu redu. Zato se more brez škode zanj uveljaviti na vsem državnem ozemlju. S tega vidika torej pridržek javnega reda v medpokrajinskih razmerjih ni utemeljen. Vendar se morejo posamezne pokrajinske zakonodaje tudi načelno razlikovati. Možnost razlik je tem večja, čim bolj neopredeljeni so ustava in državni zakoni in čim bolj samostojne so pokrajine. Tako se pokaže, da je rešitev vprašanja ordre publica odvisna od stopnje intenzivnosti vpliva (hierarhičnega in vsebinskega) osrednje zakonodaje nasproti pokrajinskim. Tudi pri tem je treba upoštevati dejstvo državne enote in enakopravnosti vseh pokrajinskih pravnih redov, obenem pa tudi moč pokrajinske pravne tvorbe glede na enotno državno tvorbo prava. Izključena je uporaba pridržka javnega reda, kadar gre za državne zakone, ne samo zato, ker je državna zakonodaja nadrejena pokrajinski, temveč tudi zaradi tega, ker je državni zakon hkrati zakon v pokrajini in torej osnova za sam pokrajinski javni red.

V državah, kjer je dosledno izvedeno načelo enotnega osrednjega zakonodavstva, more zakonodavec spričo razlik

med pokrajinami izdajati tudi zakone s pokrajinskim obsegom veljavnosti. Tak zakon je neposreden izraz volje vrhovne državne oblasti in zato v nobenem primeru ne more nasprotovati javnemu redu v kateri koli drugi pokrajini iste države.

C. Raznopravnost nastane tudi na ta način, da se združijo v državo pokrajine, ki so doslej pripadale različnim državam. Dasi stremijo take države po tem, da čimprej uveljavijo enotne ustavne in druge javnopravne predpise, ohranijo vsaj za prehodno dobo doslej veljavne zasebnopravne ureditve. Z združitvijo pokrajin v novo državo postanejo zasebnopravni redi različnih držav pokrajinski pravni redi iste države. V enem izmed tipov takih držav izhajajo od združitve naprej vsi novi zakoni iz osrednje zakonodaje ter se na ta način polagoma ukinjajo posebne pokrajinske ureditve. Dokler se to ne izvrši, imamo v pokrajinah dve plasti zasebnega prava: pokrajinsko zasebno pravo, ki je nastalo v različnih državah, in za vso državo enotno zasebno pravo. Kolikor gre za enotno pravo, je seveda nasproti njemu s stališča pokrajinskega zasebnega prava uporaba pridržka javnega reda izključena. Drugače pa je v medsebojnem razmerju pokrajinskih zasebnopravnih redov, ki izvirajo iz različnih zakonodaj prejšnjih samostojnih držav. V tem primeru imamo opraviti z dvema nasprotujočima si nazoroma. Prvi podčrtava, da je nova državna oblast usvojila vse doslej veljavne pravne rede in zato uporaba pridržka javnega reda v mpp ni utemeljena. Drugi pa upošteva, da so zakoni nastali v različnih državah in je bila pred združitvijo pokrajin dopustna med njimi uporaba pridržka; zato zagovarja umestnost pridržka javnega reda v razmerju med pokrajinami tudi po združitvi.

Smernice za odločitev, katero od obeh stališč je pravilno, je treba posneti iz konkretnega državnega ustroja. Načelo državne enotnosti zahteva čim doslednejše upoštevanje pokrajinskih zakonov v vsej državi; zato mora država s tako strukturo zasebnopravnih ureditev biti tolerantnejša tudi glede razmerij med pokrajinskimi pravnimi redi. Vendar pri tem ni mogoče prezreti, da so nastali pokrajinski pravni redi izven državne skupnosti in so spričo tega vendar možne med njimi tolikšne razlike, zaradi katerih bi dosledna izključitev uporabe pridržka javnega reda mogla dovesti do neprijetnih posledic. Zato je treba v medpokrajinskih odnosih pridržek javnega reda, če že ne popolnoma izključiti, vsaj omejiti njegovo uporabo na iz-

jemne primere, utemeljene predvsem s stališča enotnega državnega javnega reda. Iz enotne državne zakonodaje je treba namreč ugotoviti, ali ima posebna pokrajinska ureditev še značaj javnega reda ali ga je pa zaradi drugačnega načelnega stališča državne zakonodaje izgubila. Tako ni mogoče smatrati določbo pokrajinskega prava o prepovedi ugotavljanja nezakonskega očetovstva za javni red, če zagotavlja državna zakonodaja dosledno nezakonskim otrokom (n. pr. v socialnem zavarovanju) vso zaščito (gl. op. 23).

Posebnost velja v takih raznopravnih državah, kjer priznavajo enotni procesualni predpisi izvršljivost sodb, izdanih v posameznih pokrajinah, na vsem državnem ozemlju. Spričo take ureditve je nasproti sodbam izključena uporaba pridržka javnega reda, kolikor ne bi bila v zakonu izrečno priznana. Napačno pa bi bilo iz priznavanja izvršljivosti pokrajinskih sodb na vsem državnem ozemlju sklepati, da je uporaba pridržka javnega reda pred sodbo načelno izključena.³³

³³ Pri nas je bil do uveljavljenja zakona o ureditvi rednih sodišč v teoriji in praksi spor, ali je treba priznavati na vsem državnem ozemlju sodne odločbe, ki jih izrečejo sodišča enega pravnega področja (prim. Lapajne, Vprašanje medpokrajinske izvršbe, Sl. P. 1924, 74; Pahorukov, O izvršivanju odluka sudskih, Arhiv 1924, knj. 24, 382; Pahorukov, Odluka Velikog suda u Podgorici o izvršivanju odluka sudskih, Arhiv, 1924, knj. 24, 384; Pahorukov, Dve odluke o izvršivanju odluka sudskih, Arhiv, 1924, knj. 24, 452; Vučkotić, Dvije reči „o izvršivanju presuda sudskih“ kao odgovor g. Nikolaju Pahorukovu, Arhiv, 1925, knj. 26, 229; Pahorukov, Primedba povodom ovog odgovora, Arhiv, 1925, knj. 26, 232; Tasić, O izvršivanju presuda sudskih, Arhiv, 1925, knj. 26, 390 in v teh spisih navedene odločbe. Zlasti gl. Eberl-Sajovic, Die Exekutionsordnung in ihrer Anwendung im Königreiche der Serben, Kroatien und Slowenen (Neumann, Kommentar zur Exekutionsordnung, 1929, II, 1510) in tam navedeno slovo in odločbe). Zakon o ureditvi rednih sodišč je spor rešil v § 105 odst. 5 tako, da odreja na vsem državnem ozemlju brezpogojno izvrševanje pravnomočnih sodnih odločb, ki jih izrečejo sodišča enega pravnega področja. Sodišča torej nimajo pravice presojati, ali odločbe sodišč z drugih pravnih področij ustrezajo javnemu redu kraja, kjer se zahteva izvršba. Iz tega nekateri sklepajo, da v našem pravu uporaba pridržka javnega reda ni dopustna, češ da bi bilo nelogično priznavati sodniku pravico, sklicevati se v razsodnem postopku na javni red in zato odklanjati uporabo materialnega prava drugega dela države, zanikati pa mu to pravico, kadar gre za priznanje in izvršbo sodnih odločb (Eisner, Sukob, 47). Gre za dvojje različnih primerov: zaradi pridržka javnega reda odklanjamo uporabo materialnega prava v konkretnem primeru, pri izvršbi sodnih odločb pa se o materialnem pravu sploh ne izjavimo, temveč samo o priznanju sodne odločbe. Odklanjanje izvršbe v isti državi, na podlagi izvršilnega naslova iste države bi pa oviralo redno delovanje njenega sodstva (Lapajne, Kolizijske norme, 207).

D. Različna zasebnopravna ureditev države more izvirati tudi iz aneksije. Aneksija v najširšem pomenu besede je meddržavno opravilo, s katerim si država priključi ozemlje, ki je dotlej pripadalo drugi državi, ali ki ga smatra kot *res nullius*.³⁴ Z aneksijo izgubijo veljavo ustavnopravne norme, ki temeljijo na pripadnosti sedaj priključenega ozemlja prejšnji državi. Vse druge ureditve, predvsem zasebno pravo, pa navadno ohranijo svojo veljavo ter se spremene bodisi po izrečnem razveljavljenju s strani države, ki pokrajino anektira, bodisi s tem, da se uveljavi nova ureditev, ki nadomesti dosedanjo.

Na tem mestu nas zanima samo vpliv aneksije na mpp. Nekateri pisci so mnenja, da se z aneksijo avtomatično razširi veljavnost mzp anektirajoče države kot dela nje-nega javnega prava na pokrajino;³⁵ s tem da se odstrani mnoštvo mzp redov ter ustvari obenem osnova za enotno mpp. Nasprotno mnenje pa izhaja iz nazora, da mzp ni javno pravo, temveč zasebno. Zato mora država v priklju-čeni pokrajini dotlej veljavne norme mzp izrečno razveljaviti, ker se sicer smatra, da jih molče priznava kot obvezne. Dejanski so se države ravnale po poslednjem nazoru: v prehodni dobi so ohranile v veljavi dotlej veljavno zasebno in mzp, pozneje pa so uveljavile najprej svoje norme mzp in šele nato unificirale tudi materialno pravo.³⁶

Tako ostanejo vsaj za prehodno dobo po soglasnem mnenju piscev in prakse v veljavi formalni (kolizijski) in

Pravilno je mnenje, da je dopustna v medpokrajinski izvršbi upo-raba pridržka javnega reda samo, kadar priznava zakon izrečno izvršilnemu sodišču pravico odkloniti izvršbo, kadar bi nje izpolnitev nasprotovala javnemu redu (gl. op. 39).

³⁴ Udina, *Le recenti annessioni territoriali al Regno d'Italia*, Rivista di diritto internazionale, 1930, 301; Tosato, *Problemi di diritto costituzionale e amministrativi relativi ai territori annessi*, Comunicazioni e studi, I. 1942/94.

³⁵ Niboyet, *Conflits*, 11, 22 sl.

³⁶ Dotedanja zakonodaja je bila v provincah, pridruženih Italiji po prvi svetovni vojni, ohranjena v veljavi z zakonom z dne 26. 10. 1920 št. 1522 in 19. 12. 1920 št. 1778. Mzp codice civila je bilo razširjeno z zakonom z dne 22. 4. 1923 (o tem Perassi, *Su l'estensione del diritto internazionale privato alle Nuove Province*, Rivista di diritto internazionale, 1926, 516). Zakon z dne 4. 11. 1928, št. 2325 je ukinil veljavo o. d. z. in razširil codice civile tudi na priključene pokrajine. — Po priključitvi Alzacije in Lorene Franciji je zakon z dne 17. 10. 1919 ohranil začasno v veljavi nemške zakone; mednarodno zasebno pravo francoskega Code civila je bilo v teh dveh pokrajinah uvedeno z zakonom z dne 21. 6. 1921, celotno francosko materialno pravo pa dne 1. 1. 1925.

materialni predpisi zasebnega prava priključene pokrajine. Smatra se, da se s tem te ureditve anektirane pokrajine vključijo v pravni red anektirajoče države in „nacionalizirajo“.³⁷ To stališče poudarja znana francoska odločba z dne 24. 2. 1921, da pokrajinski zakoni Alzacije ne morejo nasprotovati francoskemu javnemu redu, ker zaukazuje francoski zakon sam uporabo teh zakonov.³⁸ Vendar odredbe o ohranitvi v veljavi dosedanje zasebnopravne zakonodaje ne moremo smatrati za oceno skladnosti pravnega reda priključene pokrajine v razmerju s pravnim redom države. Država sicer ohrani v veljavi tamkajšnjo zakonodajo, toda pravni red priključene pokrajine ostane kljub taki „usvojitvi“ po svojem izvoru tuja zakonodaja. Pravno-politični nazori države, iz katerih izhaja pravo priključene pokrajine, morejo biti docela drugačni kakor zakonodaja v ostali državi. Kolikor so bili pravni red in osnovna državnopolitična načela države, katere sestavni del je bila pokrajina pred aneksijo, nasprotni javnemu redu države, ki je pokrajino anektirala, v toliko more ostati pravo priključene pokrajine nasprotno javnemu redu tudi po aneksiji. Zato ni izključeno, da ustvarja tak položaj podlago za pridržek javnega reda, vsaj glede uporabe prava priključene pokrajine izven nje lastnega območja.³⁹

* * *

³⁷ Niboyet, Conflits, 115.

³⁸ Sodišče je mnenja, da pokrajinski zakon Alzacije „ne peut pas être considérée comme contraire à l'ordre public français, puisqu'une loi française a ordonné l'application de cette législation aux Alsaciens redevenus Français. Attendu que la législation allemande étant restée applicable aux Alsaciens en vertu d'une lois française doit être tenue pour une véritable loi française dans la sphère d'application qui lui a ainsi été donnée“ (Niboyet, Conflits, 116). Isto načelo izraža odločba seinskega tribunala z dne 1. 5. 1922, Clunet, 1922, 702.

³⁹ Značilna je bila po prvi svetovni vojni italijanska ureditev o izvršljivosti sodb. Zakon z dne 21. 12. 1922, št. 1705 namreč določa, da so sodbe, izrečene v starih pokrajinah, izvršljive tudi v priključenih pokrajinah: obratno so sodbe sodišč novih pokrajin izvršljive tudi v starih. Niti prve niti druge pa niso izvršljive, če njih izvršba ni združljiva z načeli javnega reda kraja, kjer bi se morala opraviti izvršba (§ 1). — Tudi v tej vojni je Italija uredila vprašanje izvršljivosti sodb glede onih pokrajin, ki jih je anektirala z državnim zakonom z dne 18. 5. 1941, št. 452. Po zakonu z dne 8. 6. 1942, št. 822 so v teh pokrajinah izvršljive vse sodbe, ki jih izrečejo sodišča starih pokrajin, in se ne smejo smatrati kot tuje sodbe. Nasprotno pa so sodbe anektiranih pokrajin izvršljive v starih pokrajinah, če imajo poleg vsega drugega, kar se zahteva po zakonu priključene pokrajine, še klavzulo izvršljivosti po § 475 zadnji odst. ital. cpp; te klavzule pa sodišče kraja, kjer se zahteva izvršba, ne sme dati, če bi bila izvršba „nezdružljiva z načeli javnega reda v kraljestvu“ (§ 1).

Gornja izvajanja, ki so se morala omejiti samo na obči oris problema, so dokazala, da vprašanja pridržka javnega reda v mpp ni moči rešiti na splošno: niti tako, da se za področje mpp kratkomalo odkloni, niti tako, da se na splošno prizna, dasi z različnimi odtenki. Težišče problema leži predvsem v pravotvorni strukturi države. Iz nje je treba za vsak tip raznopravne države posebej ugotoviti, ali in v koliko je pridržek javnega reda upravičen, in sicer po razmerju med osrednjo ustavo-in zakonodajno ter pokrajinsko normodajno oblastjo.

Prepovedi odsvojitve in obremenitve v izvršbi in stečaju.

Dr. Rudolf Sajovic.

(Nadaljevanje.)

III. Začasne odredbe.

Posebne odsvojitvene in obremenitvene prepovedi ustanovljajo vsebino začasnih odredb.

1. Dokaj učinkovita je zaščita, ki jo nudi prepoved odsvojitve ali obremenitve premičnih telesnih stvari (št. 2 § 531). Po tej prepovedi je neveljavna vsaka odsvojitve ali obremenitev, ki bi jo podvzel dolžnik (masprotnik stranke v nevarnosti), če pridobitelja ne ščitijo dobra vera in eden ostalih pogojev, navedenih v §§ 567, 456 odz., čl. 306 ali 307 trg. z. Prepoved učinkuje torej v pogledu prostovoljnih razpolaganj absolutno, ničnost razpolaganja moreta uveljavljati tako odsvojitelj ali obremenitelj stvari sam kakor tudi predlagatelj začasne odredbe.⁷

Vendar ta zaščita ni splošna, kajti izvršba s strani drugih oseb na stvari, katerih odsvojitve ali obremenitev je bila prepovedana, je mogoča, prepoved izvršbe ne izključuje. Drug upnik, ki prehitel izvršbo predlagatelja začasne odredbe, obrezuspeši na ta način predlagateljevo izvršbo in poplačilo iz dotičnih premičnin. V tem smislu pravimo, čeprav dokaj netočno, da je zaščita, ki jo nudijo začasne odredbe v razmerju proti drugim osebam, zgolj dejanska, in ne stvarnopravna, ker ne preskrbi nobene

⁷ Matijević-Čulinović op. c. V, 2535. — Zuglia, Varnični postopci, 190. — Neumann-Lichtblau op. c. 1174. — Rintelen, Die einstweilige Verfügung, 274, 248.

pravne varnosti na dotični premičnini, prepoveduje samo lastniku razpolaganje, ne ustvari pa zastavne pravice v korist predlagatelju.⁸

2. Druga vrsta začasnih odredb so sodne prepovedi po št. 4 § 531 in št. 7 § 533 ip. (prepovedi razpolagati z denarno terjatvijo ali z zahtevkom na izročitev ali dajatev drugih, nedennarnih stvari). Prepovedi te vrste zabranjujejo sleherno razpolaganje (tudi sodno)⁹ s prepovedano stvarjo in je njih učinek, kolikor se tiče prepovedanih razpolaganj z nasprotnikove strani enak učinku prepovedi odsvojitve premičnine. Začasna odredba pa prepoveduje tudi nasprotnikovemu (dolžnikovemu) dolžniku, da ne sme do nadaljnje odredbe plačati predlagateljevemu nasprotniku zneska, ki mu ga je dolžan, ali mu izročiti stvari, ki mu pripadajo, in tudi ne ukreniti kaj drugega, kar utegne obrezuspešiti ali znatno otežiti prihodnjo izvršbo na denarne terjatve ali na stvari, ki jih je treba izročiti ali dati. Po tej odredbi so dolžnikova (nasprotnikova) prostovoljna razpolaganja absolutno nična,¹⁰ dočim glede razpolaganj s strani dolžnikovega dolžnika ni enotnega naziranja.

Po enem naziranju, ki ga zastopa predvsem Rintelen¹¹ in ki se opira tesno na zakon, postane dolžnikov dolžnik, če postopa zoper izdano prepoved in to ne glede ali na dolžnikovo odredbo ali iz lastne pobude, zgolj odškodninsko odgovoren. Po drugem naziranju, ki ga obširneje razvija Neumann-Lichtblau,¹² je tudi vsako razpolaganje dolžnikovega dolžnika (druge osebe) nično. Pristavlja pa, da predlagatelju začasne odredbe sklicevanje na ničnost razpolaganja takrat ne bo koristilo, kadar bo z začasno odredbo prizadet zahtevek na izročitev ali dajatev stvari, pa se je teh stvari dolžnikov dolžnik že znebil, tako da bi bila izvršba na izročitev istih nemogoča. V takem primeru da je dolžnikov dolžnik odgovoren predlagatelju začasne odredbe zgolj odškodninsko. To znači, da se bo izkazala prepoved vselej za neučinkovito, kadar se bo

⁸ Matijević-Čulinović op. c. II, 109. — Zuglia, op. c. 189. — Werk op. c. 662. — Neumann-Lichtblau op. c. 1164, 1178. — Pollak op. c. 1038.

⁹ Rintelen op. c. 265.

¹⁰ Matijević-Čulinović op. c. V, 2537. — Neumann-Lichtblau op. c. 1177. — Petschek, Zwangsvollstreckung in Forderungen, 159. — Rintelen op. c. 266, 267. — Tilsch, Einfluss der Zivilprozessgesetze auf das materielle Recht, 87, 500.

¹¹ Op. c. 268 sl.

¹² Op. c. 1178. — Isto naziranje izraža brez posebnega razlikovanja Matijević-Čulinović op. c. V, 2537.

tikala določne stvari, tedaj v zavarovanje nedenarnih zahtevkov v večini primerov. Naglaševati v takih okolišnih neveljavnost pravnega posla gotovo ne more biti namera uvidevnega zakonodavca, zato takšna razlaga ne more zadovoljiti.

Morda bo bolje, ako se v razčistitev stvari povrnemo na izhodišče vseh razlag, iz katerega izhajata tudi R i n t e l e n in N e u m a n n - L i c h t b l a u, da gledamo na sodno prepoved odsvojitve in obremenitve stvari po št. 4 § 331 (in št. 7 § 333 ip.) podobno kakor na sodno prepoved odsvojitve in obremenitve premičnih telesnih stvari po št. 2 § 331 ip. Odsvojitve ali obremenitve premičnin je veljavna navzlic prepovedi, kadar je pridobitelj zaščiten kot dobroverni. Če uporabimo to zamisel in jo razvijemo primerno tudi glede sodne prepovedi zahtevkov, bomo rekli, da je zoper tako prepoved izvršeno razpolaganje veljavno vselej, kadar je tretja oseba pridobila zahtevek bodisi od predlagateljevega nasprotnika bodisi od dolžnikovega dolžnika, če je bila v dobri veri. Ako to ni bila, sta razpolaganje in pridobitev s strani tretje osebe neveljavna. Takšni sta tudi, ako je bilo sodni prepovedi nasprotujoče razpolaganje izvršeno le med obema osebama, ki vesta za prepoved: med predlagateljevim nasprotnikom in dolžnikovim dolžnikom. Oba sta vselej slaboverna. V tem primeru ima predlagatelj začasne odredbe zoper dolžnikovega dolžnika odškodninski zahtevek le za t. zv. nadaljnje škode, kajti izvršbo more voditi na zahtevek navzlic razpolaganju. Kadar pa po povedanem ostane razpolaganje veljavno, je dolžnikov dolžnik sploh le odškodninsko odgovoren. To je smisel določbe 5. odst. § 333 ip.

Izvršbe oseb, ki se jih začasna odredba ni malo ne tiče, na prepovedano terjatev ali zahtevek niso izključene.

3. Omeniti je v tej zvezi še tretjo vrsto začasnih odredb, sodno prepoved odsvojitve in obremenitve nepremičnin, nepremičninskih deležev in stvarnih pravic (št. 5 § 333 ip.). Te prepovedi se zaznamujejo v zemljiški knjigi, kar jim podeljuje enak učinek kakor dobra vera in drugi pogoji pri prepovedih odsvojitve in obremenitve premičnih telesnih stvari. S to predpostavko nasprotnikova prostovoljna razpolaganja ne morejo odvrniti poznejše izvršbe s strani stranke v nevarnost, ki je izposlovala začasno odredbo, seveda le tedaj, če je sodišče spoznalo zahtevek stranke v nevarnosti za obstoječ. Sodna prepoved odsvojitve in obremenitve nepremičnin učinkuje v pogledu prostovoljnih razpolaganj sicer absolutno, a le pogojno, če se

prepoved opraviči z naknadnim izvršilnim naslovom stranke v nevarnosti, nasproti izvršljivim posegom drugih oseb učinkuje kakor začasne odredbe sploh. To se pravi, da ne izključuje sodne izvršbe na nepremičnino ali stvarno pravico s strani upnikov predlagateljevega nasprotnika, ker omenja zakon izrečno le prostovoljna razpolaganja.¹³

IV. Pogodbene prepovedi odsvojitve in obremenitve.

Nadalje imamo pogodbene prepovedi odsvojitve in obremenitve nepremičnin, katerih učinkovitost je zagotovljena z določbo § 364c odz. O obsežnosti teh prepovedi moremo reči, da nimajo točno določene zakonite vsebine, da pa jim morejo dati stranke poljubno širši ali ožji obseg. V pomanjkanju drugih oporišč moramo zato razlagati dogovor kolikor mogoče ozko, t. j. več ali manj skoro dobesedno. Tako ravnamo najmanj zoper osnovno misel, ki se izraža v zakonu, da se ohrani vsaka stvar prostemu pravnemu prometu, ki je v skladu tudi z gospodarskim naziranjem časa. Odsvojitve bi pomenila v tem ozkem pomenu le opustitev ali okrnitev lastnine oziroma prenos iste na drugo osebo ali tudi le odsvojitve posameznih telesnih delov nepremičnine ali posameznih z njo zvezanih pravic. Podobno bi, kadar ni drugačnih strankinih izjav, tudi za obremenitev nepremičnine imeli lahko le obremenitev z zastavno pravico, čeprav seveda tudi drugačne obremenitve, zlasti takšne, s kakršno se zmanjšajo odnosi, niso izključene in morda celo bolj pogostne. Vselej pa mora biti prepoved, najsi gre za odsvojitve ali obremenitve, za poslovnopravni svet javna, torej poočitena v zemljiški knjigi. Zato bo mogoče dogovoriti le take obremenitve, ki se vpisujejo v zemljiško knjigo, o katerih obstoju se oprezni pogodnik prepriča iz te. Podoben učinek imajo tudi oporočno ustanovljene odsvojitvene in obremenitvene prepovedi, ki so pa včasih še bolj dalekosežne, ker prehajajo deloma v tilhe dedne nadomestitve.¹⁴

Po § 364c odz. učinkuje vknjižena prepoved tudi „proti drugim osebam“. Kaj je vsebina tega besednega izraza, je

¹³ Matijević-Čulinović op. c. V, 2536, 2555. — Neumann-Lichtblau op. c. 1197. — Rintelen op. c. 237.

¹⁴ Klang-Rappaport op. c. II, 1, 253. — V sledečem naj se zaradi poenostavitve smatra, da velja tudi za oporočno prepoved, kolikor ni obenem tiha dedna nadomestitev, v načelu isto kakor za pogodbeno. Prav tako se bo uporabljajl izraz „odsvojitve“ vselej obenem tudi za „obremenitve“, kjer le ni povoda, razumeti samo odsvojitve.

v zvezi s sledečimi razmotrivanji osnovno vprašanje, nasproti kateremu so druga oblične narave, ki se z njimi obširno bavi slovnstvo, skoro neznatnega pomena.

Besedilo „proti drugim osebam“ poudarja v prvi vrsti, da prepoved ne učinkuje samo med pogodbenima strankama, med lastnikom nepremičnine in osebo, s katero je bila prepoved pogojena, da učinek ni torej samo relativen,¹⁵ ampak da daje prepoved upravičencu tudi možnost, izločiti sploh vsakogar od pridobitve pravice, ki bi bila s prepovedjo navzkriž. V tem smislu se govori tudi o „stvarnem“ učinkovanju prepovedi. Še dalj gredo drugi, ki pravijo, da učinkuje vknjižena prepoved „absolutno“.¹⁶ Med relativnim in absolutnim učinkovanjem je seveda dokajšnja razdalja. Kaže pa to, da iščejo posamezni pisci v obstoječi terminološki zakladnici primerne izraza, ki bi bil ustrezen dejanski vsebini prepovednega učinkovanja, saj dodajajo prepovedim učinke, katerih bistvo eden ali drugi izraz ne podaja točno in tako opredeljeno, kakor bi bilo to v pravnem področju pričakovati in želeli. Zdi se mi tudi, da tiči nadaljnji vzrok nedognanega izražanja v tem, ker gledajo na prepoved izključno kot tako, ker vidijo v njej zgolj možnost neke osebe, prepovedati odsvojitve ali obremenitev.

Res piscem ta pravica ni izraz samo dvostranskega pravnega razmerja, saj ne obsega samo prepovedi odsvojitve, preko tega zgolj relativnega učinkovanja naj pomaga dejstvo zemljiškoknjižnega vpisa. Vknjižena prepoved se obrača tudi zoper vsako drugo osebo, ki bi hotela dotično nepremičnino s pogodbo prisvojiti ali pridobiti na njej kake pravice. Toda tudi v tej razširivni zoper tretje osebe učinkuje pravica baje zgolj kot prepoved, to se pravi, druga stranka v tej prepovedni pogodbi (t. zv. prepovedni upravičenec) sme, opirajoč se na vknjižbo, prepovedno pravico uveljaviti zoper vsakogar, sme zahtevati od novega pridobitelja nepremičnine ali bremena na njej vzpostavitev

¹⁵ Ehrenzweig op. c. I/1, 119: „Pravice, ki učinkujejo samo zoper določne osebe, imenujemo relativne, zoper sleherne učinkujoče absolutne“. — „Tudi obveznostne pravice učinkujejo včasih zoper tretje (zadaj § 294 III)“.

¹⁶ O različnosti izražanja prim. Štepihar, Pogodbene prepovedi odsvojitve — obremenitve, Slov. Prav. 1937; na strani 8 govori o „stvarnem“, na str. 18 o „absolutnem“ učinku. — O „absolutnosti“ govori tudi SZ XV, 17. — Nasproti temu govori Klang, Bemerkungen zu den sachenrechtlichen Bestimmungen der Zivilnovellen, 56 o „stvarnem“ učinku razpolagalne prepovedi, v komentarju I/2, 44, pa o „relativnem“.

prejšnjega stanja.¹⁷ Po tem naziranju je zoper prepoved izvršena odsvojitve ali obremenitve sicer stvarna, a samo izpodbojna, dočim o absolutnem učinkovanju prepovedi ne more biti govora. Kolikor govore pisci tedaj o stvarnih ali absolutnih učinkih, razumejo s tem edinole izpodbojnost odsvojitve ali obremenitve. Pravna možnost prepovednega upravičenca se javlja kot navadna subjektivna pravica, nekaj prepovedati, res ne samo sopogodniku ampak tudi drugim pravnim subjektom. Kot subjektivni pravici se ji more upravičenec vselej odreči in sicer docela ali samo nasproti določnim osebam ali le v pogledu določene obremenitve, izrečno ali molče.¹⁸

Ali pa je res navzlic prepovedi pogojena odsvojitve ali obremenitve pravno veljavna, pa le izpodbojna? Ali naj vknjižba v tem primeru ne izraža še drugačnih svojstev, namreč onih, ki jih imajo pravice in pravna razmerja, ki so vknjižena, sploh? Ali ne povzroči vknjižba morda neke premaknitve v pravnem razmerju med lastnikom nepremičnine in prepovednim upravičencem? Stalna praksa zemljiškoknjižnih sodišč, ki ji v tem pritrjuje tudi slovnstvo,¹⁹ bi kazala na to. Zemljiškoknjižne predloge, ki se s prepovedjo ne dajo spraviti v sklad, namreč sodišča zavračajo. Če bi bila odsvojitve veljavna, pa obenem izpodbojna, bi morale sodišče prenos lastnine ali obremenitve izvršiti, pa prepustiti upravičencu, da bi vpis izpodbijal.

Pravno stanje lastnika z odsvojitveno prepovedjo obremenjene nepremičnine se razen v enem ne razlikuje v ničemer od drugega, povsem svobodnega lastnika. Sme upravljati nepremičnino po svobodni volji, jo sme ukoriščati na najrazličnejše načine, spreminjati obdelavno vrsto, postavljati na njej poslopja in jih zopet podirati, izsekati gozd in pod., sme nepremičnino s posledno voljo zapustiti komur koli (§ 610 odz.),²⁰ samo eno mu ni dovoljeno, odsvojiti ali obremeniti jo. To pa tudi ne začasno, niti za najmanjši trenutek, tudi ne z omejitvijo „nekvarno pravicam prepovednega upravičenca“. V tem se stanje, povzročeno s prepovedno odsvojitvijo, razlikuje bistveno od onega, ki je posledica dedne nadomestitve. Nadomestitveni dedič je omejen v uživanju in razpolaganju lastne mu nepremičnine, lastniku z odsvojitveno prepovedjo obreme-

¹⁷ Gl. Štempihar op. c. 19.

¹⁸ Gl. odl. SZ XV, 17. — Štempihar op. c. 16.

¹⁹ Gl. Štempihar op. c. 19.

²⁰ Štempihar op. c. 17, 18.

njene nepremičnine nedostaje samo razpolagalne možnosti, sicer je polnokrvni lastnik.

Pa navzlic temu nedostatku razpolaganje z nepremičnino ni izključeno, ni s prepovedjo zadeta nepremičnina postala lastnina mrtve roke, ni odtegnjena pravnemu prometu, le lastnikova razpolagalna volja ni zadostna. To voljo dopolni in jo napravi popolnoma pravno učinkovito skladna volja prepovednega upravičenca: soglasje obeh oseb, razpolagati z nepremičnino, daje po zakonu potrebno voljo za odsvojitve in obremenitve. Ne gre samo za lastnika nepremičnine, ampak obenem tudi za imetnika pravice, prepovedati odsvojitve, da se poslužim besedila § 21 zzk. Vknjižba dviga enostransko razpolaganje zoper prepoved nad golo izpodbojnost. Zakon ne pravi „zoper prepoved izvršeno pravno dejanje se sme izpodbijati“ (izražanje § 27 stz.), ali „darovalec je upravičen zahtevati“ (§ 947 odz.), „sme daritve preklicati“ (§ 948 odz.) in kakor se podobno glasi še v drugih zakonskih določbah. Odz. pravi v § 564c drugače, odreja, „da prepoved učinkuje tudi proti drugim osebam“. Že besedilo samo da slutiti nekaj večjo učinkovitost, kakor jo podeljujejo druge, pravkar navedene določbe. Razpolaganje zoper prepoved sicer ni izključeno, ne more pa povzročiti nameravanega učinka, prenosa ali osnovanja zemljiškoknjižne pravice. Ne zaradi tega, ker bi ne bilo naslova, ampak ker ni privolitve oseb, ki morejo z nepremičnino razpolagati (§ 104 št. 1 zzk.), učinkuje prepoved proti drugim. To slutiti nezavedno tudi praksa, zato se o zemljiškoknjižnih vpisih pri takšnih nepremičninah obvešča tudi prepovedni upravičenec.²¹

Iz teh izvajanj izhaja, da zgolj z lastnikom sklenjena pogodba o nepremičnini, zadeti s prepovedjo, ni popolna, dokler ne pristopi upravičenčeva privolitev, s to pa se smatra, kakor da je bila pogodba sklenjena že skrajna veljavno. Pri prepovedi, ustanovljeni z oporoko, sploh do odsvojitve ne more priti, ako ni nikogar, ki bi nedostatno voljo dopolnil. Na podlagi nepopolne pogodbe ne more nihče pridobiti pravice, ki jo prepoved izključuje. V toliko ima torej prepoved absoluten učinek. To je posledica zemljiškoknjižnega vpisa, ki kaže tudi v tem primeru konstitutivno moč, kar velja prav tako nasproti lastniku, ki je postopal vede ali nevede (v dvomu) zoper prepoved. Tudi sam se

²¹ Štempihar op. c. 20, sicer samo glede izvršbe, mora pa veljati isto tudi pri prostovoljnem razpolaganju. — Prim. odl. Ut 170/54, SZ VI, 254, SZ VIII, 35.

lahko brani zoper sopogodnika z neveljavnostjo pogodbe, čeprav veljajoče naziranje, ki vidi v poslu sicer veljavno, a izpodbojno pogodbo, to zanika.

Seveda pride le redko do zemljiškoknjižne izvršitve pogodb, ki nasprotujejo odsvojitveni prepovedi. Če bi se pa to zgodilo, ker je prepoved morda nejasna ali jo je sodišče spregledalo, more izpodbijati vknjižbo predvsem prepovedni upravičenec in zahtevati izbris. Če je bil o vknjižbi obveščen, bo storil to z rekurzom, če bi to ne bilo mogoče, ker bi bilo obravnavati sporna vprašanja, s tožbo. Te se more poslužiti tudi po pravnomočnosti zemljiškoknjižnega sklepa. Njegova pravica, zahtevati vzpostavitev prejšnjega stanja, zastara v tridesetih letih, če gre za izbris pravice onega, ki je pridobil naravnost od prepovednega obvezanca, ali če je nasprotnik v neposrednem razmerju z upravičencem (§ 69 zzk. v zvezi s § 1479 odz.).²² Če gre za naslednje pridobitelje, ugasne vzpostavitevna pravica prepovednega upravičenca v treh letih, ako o nedopustni vknjižbi ni bil obveščen (§ 71 zzk.) ali ako pridobitelj ni bil v dobri veri (§ 70/2 zzk.). Če je bil naslednji pridobitelj v dobri veri in prepovedni upravičenec o prvi odsvojitvi obveščen, si zadnji ohrani vzpostavitevno pravico le, če si izposluje v rednem rekurznem roku zaznambo spora in vloži tožbo v nadaljnjem roku šestdesetih dni (§ 70/1 zzk.).

Brez rekurza ali izbrisne tožbe se zemljiškoknjižno stanje ne popravi, še manj po službeni dolžnosti, ako bi sodišče po izvršeni vročbi napako samo zapazilo. To pravilo je v 1. odst. § 156 zzk. jasno izraženo.

V zvezi s tem se javlja vprašanje, kdo je t. zv. prepovedni upravičenec ali čigave soglasnosti je treba, da se doseže za prenos ali nastanek pravice potrebna volja. Odločba Slov. Prav. II, 229 ima za podstavo primer, da je oče izročil nepremičnino hčeri in se obenem pogodil, da se brez njegove privolitve nepremičnina ne sme ne obremeniti ne odsvojiti, ampak da jo mora prevzemnica prepustiti enemu svojih otrok. Hči pa je izročila nepremičnino z očetovo privolitvijo sestri. Kasacijsko sodišče zemljiškoknjižnega prenosa ni dovolilo, češ da ni jasno, da bi bila pravica zgolj pogojna, t. j. odvisna le od tega, ako ne bi oče-izročitelj dovolil hčeri prodati nepremičnino tudi drugi osebi. Iz odločbe izhaja, da ima vrhovno sodišče za pre-

²² Za zastaralno dobo prim. predvsem Klang, Kommentar IV, 627.

povednega upravičenca poleg osebe, ki je prepoved pogodila, tudi osebo, kateri v korist je bila prepoved dovogorjena, če iz pogodbe ne izhaja drugače. V takem primeru je torej prepovednih upravičencev več, ker je bila ustanovljena prepoved v korist oseb, ki niso pogodbene stranke. Druga pogodba med očetom in nedoletnim sinom, ki je dala povod neobjavljeni vrhovnosodni odločbi Rv CoCi 6/42, se je glasila: „Da se zavaruje domače posestvo edinemu pravnemu nasledniku, sinu A. B., se odpoveduje oče A. C. pravici, svoje zemljišče bodisi prodati v celoti ali deloma, bodisi obremeniti s kakršnimi koli novimi bremenami in dovoljuje, da se pri njegovem zemljišču vknjiži prepoved odsvojitve in obremenitve v prid sinu A. B.“ Sin A. B. se je s tem izkazal kot prepovedni upravičenec in tožitelj.

Zamisli si pa si moramo še tretji tip odsvojitve prepovedi, ki ga v nasprotju z obema navedenima, v prid nekemu domnevemu bodočemu lastniku pogojenima prepovedima, označim kot abstraktnega. Pogodbena ali oporočna prepoved izključuje razpolaganje z imovino iz najraznovrstnejših razlogov. Najverjetnejši in najbolj pogosti bodo tudi pri teh oziri na bodoče dediče, toda ti se sploh ne imenujejo. Razpolaganja po dejanskem trenutnem lastniku ne omejuje neka obstoječa pravica bodočega lastnika, ampak ga izključuje edinole obveznost nasproti drugi pogodbeni stranki. Izključuje sploh protipogodbeno razpolaganje, ne pridržuje pa s prepovedjo zadete imovine ali nje tvarine določni osebi, ampak jo hoče ohraniti tako, kakršna je, sedanjemu lastniku, ki je v pogodbi (oporoki) imenovan kot prepovedni obvezanec. Taka prepoved se najbolj približuje nekaterim zakonitim, ki skušajo zagotoviti lastnino neokrnjeno sedanjemu lastniku in njegovemu rodu.²³ Prepovedni upravičenec je v tem primeru druga pogodbena stranka, dočim utegne nastati, če se prepoved izrazi v oporoki, položaj, da imamo samo prepovednega obvezanca, pa nobenega upravičenca.²⁴

O učinkovanju pogodbenih prepovedi v izvršbi zakon molči. Opirajoč se na golo zakonsko besedilo, bi jim morali odreči vsak učinek. Ne more biti prepuščeno dvema osebama, da sporazumno izključita poplačilo tretje s tem,

²³ Prim. Sajovic, K vprašanju prepovedi obremenitve in odsvojitve, Slov. Prav. 1937, 85. — Štempihar op. c. 11. — Ehrenzweig op. c. I/2, 183, ki vidi v taki prepovedi idealno korist za prepovednega upravičenca.

²⁴ Ehrenzweig, op. c. II/2, 454.

da se zaveže ena nasproti drugi, opustiti vsako razpolaganje s svojo imovino. Z razpolaganjem razumemo seveda ono, ki je prostovoljno. Kaj takega more ustanoviti le zakonodavec sam. Dovolj jasno kaže na to ureditev sodnih prepovedi — začasnih odredb, ki ne učinkujejo nikoli absolutno, pa čeprav se dovolijo v zavarovanje zahtevkov, ki jih predlagatelji verjetno izkažejo. Nalika s temi prometnimi prepovedmi bi torej kazala na to, da pogodbene prepovedi izvršbe ne izključujejo. Vendar sta se tako teorija kakor praksa soglasno izrekli, da je dotlej, dokler sega pogodbeno prepoved, tudi izvršba na nepremičnino ali terjatev nedopustna.²⁵ Za razlog se navaja, da izvršbe s pogodbeno prepovedjo zadete nepremičnine ni moči dopustiti, ker bi bila sicer dana možnost, da prepovedni zavezanec nameravani pogodbeni učinek izjalovi, n. pr. da nalašč ne plača dospelje terjatve ter se pusti tožiti ali da celo v sporazumu z drugo osebo ne prepreči nastanka izvršilnega naslova in pod. Razlogi, ki bi se dali navesti v prid vsaki zakonski določbi in ki razlogovanje z zakonsko svrho postavljajo skoro na enako stopnjo kakor ono a contrario. Zato bi le bolj težko edino nanje mogli postaviti tako dalekosežne posledice.

Poseči moramo zopet nazaj, na vknjižbo, na katero veže zakon absolutni učinek. Ta predstavlja skupaj z omejenimi razlogi ono zavoro, ki brani nepremičnino tudi pred izvršbo. Ker pa učinkuje vknjižba šele odtlej, ko je bila ustanovljena, izvršba v poplačilo poprej nastalih vknjiženih terjatev ne more biti izključena. Prepoved tudi ne prepreči nastanka in izvršitve zakonitih zastavnih in prvenstvenih pravic,²⁶ ker izključuje v prvi vrsti prostovoljno razpolaganje in v posledici tega tudi izvršbo, kolikor gre na plačilo prostovoljnih razpolaganj (saj je sodba kot taka le deklaratorne narave).

V. Fidejkomisarska nadomestitev.

Posebne vrste prepovedi je fidejkomisarska nadomestitev, ki se predstavlja kot z oporoko fiduciarju nalo-

²⁵ Gl. predvsem Klang, Bemerkungen, 55. — Nadalje Matijević-Čulinović op. c. IV, 1480, 1586. — Štampihar op. c. 20. — Ehrenzweig op. c. 1/2, 185. — Klang, Kommentar I/2, 47. — Neumann-Lichtblau op. c. 377, 401, 482. — Walker-Prochaska, System des Exekutionsrechtes, 121, 125, 126. — Odl. Sl. Pr. II, 364, III, 478; GIUNFI VII, 2723, VIII, 2928; SZ VI, 326; VII, 55; XVIII, 169; Not. Z. 1956, 158; JBl 1957, 101; ZBl 1957 št. 4.

²⁶ Štampihar op. c. 19, 21. — Klang op. c. 1/2, 47. — SZ XII, 57.

žena prepoved odsvojitve in obremenitve (§§ 608 in sl. odz.). Fiduciar ima zgolj omejeno lastninsko pravico „s pravicami in obveznostmi uživalca“, kakor pravi § 613 odz. Ker pa uživanje ni povsem neprenosno, izvaja večinsko mnenje za fiduciarja možnost razpolaganja z zapuščino in mu dopušča, da more ali sme odsvojiti in obremeniti substitucijsko imovino, a le nekvarno substitucijski vezi.²⁷ To nikakor ni v nasprotju z osnovno idejo fidejkomisarske nadomestitve, saj nje bistvo ni v tem, da bi morala biti substitucijska imovina v rokah osebe, ki jo imenuje zapustnik, dokler ne pripade fidejkomisarju, marveč v tem, da jo dobi fidejkomisar neokrnjeno za fiduciarjem. Ta namen se da pač s pravnimi sredstvi prav tako doseči kot z izvolitvijo primerne osebe, morda še bolj gotovo in varno, kajti osebne okoliščine so manj zanesljive kot pravne. Ker pa obstoje omejitve lastninske pravice za fiduciarja le, ker je hkrati postavljen fidejkomisar, ta pa še ni postal lastnik, dokler uživa stvar fiduciar, prestanejo za prestalega omejitve, tičeče se njegove lastninske pravice, brž ko odpade eden ali drugi. Zato je samo po sebi umljivo, da moreta oba dediča, prvi in drugi, s substitucijsko imovino skupno razpolagati.²⁸

Glede vpisov ali razpolaganj, ki bi prekoračili meje dopustnega razpolaganja, bi bilo le kratko pripomniti. So absolutno neveljavni, more jih izpodbijati prodajalec-fiduciar sam.²⁹ Če je sodišče pri opravi zemljiškoknjiznega vpisa substitucijsko vez prezrlo in izvršilo neomejen vpis, bi takšen fidejkomisarju vendar ne mogel škodovati, dokler tudi fidejkomisarska nadomestitev ni izbrisana. Pač pa bi nastopil za onega dediča, komur v kvar bi se vpis izvršil, enak pravni položaj kakor pri odsvojitveni prepovedi, ako bi se izbrisala substitucijska vez (gl. gori pri opombi 22).

Iz izraženega naziranja, ki razmejuje več ali manj shematično pravni področji med fiduciarjem in fidejkomisarjem, se podaja tudi položaj v izvršbi zoper fiduciarja, ki prihaja prav za prav kot edino praktična v poštrev. Iz določb o fidejkomisarski nadomestitvi (§§ 613, 614, 616,

²⁷ Ehrenzweig op. c. II/2, 461. — Klang-Rappaport op. c. II/1, 244. Pri zadnjem glej ostalo slovstvo, ki je nasprotnega naziranja. Isto izraža tudi Štempihar op. c. 4, 5. — Gl. U II 789.

²⁸ Ehrenzweig op. c. II/2, 462, navajajoč odl. GIU XVII, 6852, ki pravi, da imata fiduciar in fidejkomisar skupaj pravice, „kakor bi šle samoedinemu dediču“. S tem se v nekakšni prikriti obliki javlja potreba po skupni razpolagalni volji obeh upravičencev. — Skupno razpolaganje dovoljuje tudi Štempihar op. c. 5.

²⁹ Klang-Rappaport op. c. II/1, 247.

617 odz.) odločno izhaja, da bodi svoboda prvega dediča (fiduciarja) v razpolaganju z imovino kar najmanj utesnjena, tolikšna, kolikor se sploh da spraviti v sklad z zapustnikovo voljo in svrhu nadomestitve. Ako je fiduciarjeva lastnina vsaj tolikšna, kakršna gre uživalcu, potem je dopustna na substitucijsko imovino izvršba s prisilno upravo za čas, dokler substitucijski primer ne nastopi. Z isto omejitvijo bomo morali dopustiti tudi osnovo prisilne zastavne pravice, kajti vrstni red vknjižene terjatve daje neke prednosti pri razdelitvi upravnih odnosov, ki bi šli sicer, da ni izvršbe, uživalcu-fiduciarju. Zoper ti vrsti izvršbe torej ne more biti nobenega utemeljenega dvoma.

Več teoretskih pomislov vzbujajo in povzročajo obenem izvedba prisilne dražbe zoper fiduciarja. Pa tudi tu je, ako gre za čisto fidejkomisarsko nadomestitev, ne vezano še s posebnimi prepovedmi, dejanski položaj dokaj jasen. Osnovna imovina mora ostati fidejkomisarskemu dediču ohranjena. To se doseže tako, da se dovoli prenos lastninske pravice same — da vzamemo kakor drugod tudi tu samo to možnost kot osnovni lik v pretres — na drugo osebo dotlej, dokler ne nastopi substitucijski primer. Če izhajamo iz tega, da sme fiduciar prenesti začasno ali pogojno lastnino na drugo osebo s pogodbo, bomo dopustili tudi prisilno dražbo substitucijske imovine, seveda z isto omejitvijo.³⁰ Po vsem tem se pokaže prepoved odsvojitve, če motrimo položaj samo statično ne glede na dobo omejitve, za bolj dalekosežno in občutno omejitev lastninske pravice med živimi od fidejkomisarske nadomestitve. Slednja pomeni omejitev v korist bodočega lastnika substitucijske imovine, ki jo bo pridobil, ko bo prvi dedič odpadel, pri prepovedi pa je bodoči lastnik še popolnoma neznan.

Vsa izvajanja lahko strnemo v stavek: Izvršba na substitucijsko imovino je dopustna, pa prisilna zastavna pravica ugasne, prisilna uprava se konča, kupec na prisilni dražbi domaknjene mu nepremičnine preneha biti lastnik, brž ko nastopi substitucijski primer. Pripomniti je seveda, da večinsko mnenje tudi iz tega gori opisanega materialnopravnega stanja ne izvaja za izvršbo dosledno vseh posledic.

³⁰ Ehrenzweig op. c. II/2, 464. — Klang-Rappaport op. c. II/1, 245, z omejitvijo, da je v izvršbi zoper fiduciarja dopusten domik le, če je v dražbenih pogojih izraženo, da sprejme kupec substitucijsko vez brez zaračuna na kupnino. — Walker-Prochaska op. c. 120 za osnovo prisilne zastavne pravice, 124 za prisilno upravo, 149 za prisilno dražbo. — Zgolj za prisilno zastavno pravico in prisilno upravo Neumann-Lichtblau op. c. 377, 401.

ampak dopušča na fiduciarjevo imovino le izvršbo z osnovo prisilne zastavne pravice in s prisilno upravo, s prisilno dražbo pa le s privolitvijo vseh fidejkomisarskih pričakovancev ali pa le v poplačilo terjatev, ki bremene sploh na imovini kot taki ne glede na njeno namembnost.³¹ Mnogi avtorji pa izključujejo sleherno obremenitev in odsvojitve.³²

§ 3. Nerubljivost — izvršilna predpostavka.

VI. Pregled splošnih izvršilnih predpostavk.

V prejšnjem paragrafu sem samo v najkrajših obrisih prikazal tri vrste stvari, na katere se izvršba iz različnih razlogov ne more voditi, čeprav bi bila nanje v drugačnih dejanskih in pravnih okoliščinah brez nadaljnega mogoča. Nedopustnost izvršbe pa pomeni, da se izvršba ne sme dovoliti, da se mora izvršba, ako se ugotovi prepoved, voditi jo, šele pozneje, ustaviti. Ali naj prištevamo zato okoliščino, da je izvršba na neko stvar izključena, k predpostavkam izvršilnega postopka, brez katerih ta ne more biti dopusten ali veljaven?

Ob opredelitvi izvršilnih predpostavk kot takih postopka izhajamo sicer iz občega pojma, da se tičejo ti zgolj postopka. Vendar nas to še ne upravičuje, da smatramo ob nedostajanju izvršilnih predpostavk v izvršbi opravljena dejanja, zlasti tudi izvršilna, za neizpodbojna, ako bi se ti nedostatki ne razkrili že med postopkom samim in se pomanjkljivost istih ne uveljavi že v njem. Ali moremo prenesti brez nadaljnega na izvršilni postopek skoro neomejeno načelo razsodnega, da t. zv. večnih (absolutnih) ničnosti dandanes v postopku ne priznavamo več,¹ ko nam je iz preteklega časa v spominu še nasprotno? Zopet drugo, ne toliko izvršilnopravno vprašanje je, ali poznejša neizpodbojnost pomanjkljivo opravljenih dejanj ne izključuje, da se popravijo oziroma nadomeste materialnopravne posledice izvršbe, ki je bila zaradi nedostatka izvršilnih pred-

³¹ Predvsem Neumann-Lichtblau op. c. 377, 401 in glede prisilne dražbe 482. — Nadalje cela vrsta odločb, med temi zlasti GIU XVII, 6852; II, 622 (samo v poplačilo zapuščinskih dolgov), X, 3879 (v poplačilo realnih davkov). — Odl. Sl. Pr. 1920, 195 obravnava samo vprašanje prisilne zastavne pravice, ki jo dopušča.

³² Tako tudi Štempihar op. c. 5, 6.

¹ O večnih ali absolutnih ničnostih v razsodnem postopku gl. Sajovic, O absolutno nični sodbi, Razprave Pravnega razreda Akad. znanosti in umetnosti, I, 196.

postavk nedopustna že skraja ali pa je postala taka šele pozneje.²

Zunanja podobnost izvršilnega postopka z razsodnim, potem okolnost, da imajo mnogi izvršilni postopek za nadaljevanje ali zaključek razsodnega, končno da veljajo mnogi predpisi pravnega postopnika po zakonu nadomestno za izvršilni postopek, vse to je povzročilo, da posveča slovstvo tako teoretično kakor praktično važnemu vprašanju predpostavk v izvršilnem postopku le manjšo pažnjo,³ kakor da bi se dali izsledki, dobljeni za razsodni postopek, uporabiti tudi v izvršbi. Res je sicer, da moremo nekatere pravne predpostavke prenesti brez nadaljnega na izvršilni postopek, vendar smemo storiti to z drugimi le zelo oprezno, in naposled imamo v izvršilnem postopku, — in sicer poleg posebnih, kar bi bilo razumljivo samo po sebi, — tudi nekatere, ki jih v razsodnem ne poznamo. Če poskusimo pregledati na kratko splošne predpostavke izvršilnega postopka in jih zbrati v primerne kategorije, bi našli sledeče:

1. Strank se tičeta predpostavki sposobnost, biti stranka v izvršilnem postopku in izvršilna (pravdna) sposobnost, oboje več ali manj enako obravnavano kakor v razsodnem postopku (arg. § 68/1 ip.), tedaj zlasti, da med postopkom nastopivša nesposobnost ne povzroči neveljavnosti prejšnjih izvršilnih dejanj, da more zaradi osebne nesposobnosti ničen postopek upravičena oseba odobriti (splošno veljavno načelo, izraženo v določbi 571 št. 5 cpp. v zvezi s § 68/1 ip.). Nekaj različnega velja, če zavezanec umre, za kar daje posebne predpise § 49 ip.

² Gl. o tem Hendel, Rechtsschutz gegen abgeirrte Zwangsvollstreckungsakte nach dem österr. und deutschem Rechte. — Fischer-Fischerhof, Die Schadenersatzpflicht des Vollstreckungsgläubigers bei ungerechtfertigter Zwangsvollstreckung. — Svoboda, Bevollmächtigungsvertrag und Auftrag, Geschäftsführung ohne Auftrag, versio in rem, 68 sl. — Samo mimogrede omenja verzijski zahtevak Lapažne, Reparacije civilnega prava, Slov. Prav. 1927, 50.

³ Sistematiki in komentatorji se bavijo z njimi le na kratko, domači pisci sploh ne. — Sauer, Grundlagen des Prozessrechts, 369, odklanja vobče posebno kategorijo izvršilnih predpostavk, češ da je izvršba samo nadaljevanje razsodnega postopka in da pomeni celo izvršilni naslov le pogoj za dopustnost nadaljnjega čina in člena v pravnem postopku, t. j. za začetek izvršbe in le posredno tudi sledečega postopka. — Pač pa se bavi s kategorijo izvršilnih predpostavk nekoliko obširneje Müller, Die Wirksamkeit des Pfändungspfandrechtes, nadalje jih omenja Bernhardt, Vollstreckungsgewalt und Amtsbetrieb, kar dokazuje, da se vprav pri obravnavanju posameznih vprašanj in izvažanju nadaljnjih, podrobnih zaključkov pokaže pojem uporabljiv in konstruktiven.

2. Izvršilna predpostavka se tiče nadalje sodišča, po katerem upravlja izvršilni postopek država, ki ima po pozitivni zakonski ureditvi monopol prisilne izvrševalne moči. Zadnji se kaže v tem, da dovoljujejo izvršbo državna oblastva, da jo opravljajo prav tako sama z lastnimi organi in v oblikah, ki jih predpisuje prisilno izvršilni zakon, da izvršilne oblasti z dogovori med strankami ni moči izključiti in prenesti na nedržavne organe.

Da bo sodna izvršba dopustna, je treba torej, da je sodna ali pravna pot dopustna, da ni izvršba odkazana v opravo drugim, zlasti upravnim oblastvom (prim. čl. 3 uip). Za sodno izvršbo je nadalje treba, da nastopa nekdo, ki je res sodišče. Preziranje enega ali drugega vodi do enakih posledic kakor v razsodnem postopku: ob nedopustnosti pravne poti ničnost postopka, ki se more ob predpostavkah § 40 cpp. celo po končani izvršbi izreči za neveljaven, popolna neveljavnost vsega, če nastopajoči sploh ni bil državni organ. Končno mora biti sodnik konkretno sposoben, opravljati dotično izvršbo, ne smejo biti podani v pogledu njegove osebe nobeni izključitveni ali izločitveni razlogi.

Izvršilna predpostavka, ki se tiče tudi sodišča, je pristojnost. Edino to obravnava izvršilni postopnik kolikor toliko obširno, pa vendar tudi kot tisto, ki jo je moči urediti drugače kakor v pravdnem postopku. Obravnavanje pristojnosti v izvršbi je deloma strožje, ker so v izvršilnem postopniku določene pristojnosti izključne (§ 64 ip.), na drugi strani pa vkljub temu znatno milejše, ker se pri nepristojnem sodišču vloženi predlogi ne zavračajo, ampak odstopijo po službeni dolžnosti onemu sodišču, ki se pokaže (po morebitnih izvršenih poizvedbah) kot pristojno (§ 11/2 ip.).⁴ Ta določba govori sicer le o predlogih za dovolitev izvršbe, moramo jo pa po njenem smislu uporabljati na kakršne koli predloge, podane v izvršilnem postopku, torej prav tako tudi v postopku, ki teče pred izvršilnim sodiščem. Zlasti pa predpisa § 50 ip., da je navesti v vsakem predlogu za dovolitev izvršbe sodišče, ki bo izvršbo opravilo, ni vzeti v tem smislu, da bi bila napačna navedba za sodišče povod, izreči posebno odločbo o nepristojnosti. V tem primeru odstopi dovolilno sodišče opravo izvršbe sodišču, ki ga ima za pristojnega. Drugačne netočnosti in nepravilne označbe povzročé v prvi vrsti,

⁴ Tako tudi Goršič op. c. 98 in Matijević-Čulinović op. c. III, 875.

da se vrne predlog v popravo (§§ 185, 184 cpp.), isti se se zavrne šele, ako je določitev pristojnega sodišča nemogoča.

5. Nadalje imamo v izvršilnem postopku svojstveno predpostavko, obstoj izvršilnega naslova, brez katerega se izvršba sploh ne more dovoliti in začeti, pa tudi ne nadaljevati, ako bi med postopkom odpadel (§ 38 št. 1 in 2).^{4a}

Izvršilni naslov je tisto izkazilo, s katerim država izjavlja, da bo s svojo močjo izposlovala poplačilo v njem izraženega zahtevka. Najsi gre za kakršen koli zahtevok, ki ga je ugotovil po državi postavljeni organ, vendar še ni izvršljiv, ako ga državna oblast za takega ne proglasi. Torej ne z ugotovitvijo, da neki dajatveni zahtevok obstoji, temveč z izjavo, da se podeljuje dajatvenemu povelju izvršljivost, postane dotično povelje tudi izvršilni naslov. To izraža izvršilni postopnik, ko pravi, da se izvršba dovoljuje na podstavi listin in spisov, ki jih zakon priznava za izvršilne naslove (§ 1 ip.). Samo na podstavi te določbe moremo reči, da je izvršljivost *ex lege* svojstvo sodnih dajatvenih odločb, zoper katere ni pravnega sredstva z odložnim učinkom.⁵ Oblastveno izvrševanje ugotovljenih zahtevkov se javlja torej kot izvrševanje državne oblasti, kot del pravosodstva, ne kot nekaj, kar bi bilo z vsako zasebno pravico neločljivo združeno.⁶ Podobno kakor se obračajo tožbeni zahtevki na sodišče, da jih ono ugotovi, tako so naslovljeni izvršilni predlogi na državno oblastvo, da ono preskusi, ali gre za izvršilni naslov, ki se kaže torej kot predpostavka za uporabo državne prisilne moči. To nazarje potrjuje tudi priznavanje tujih dajatvenih povelj kot izvršilnih naslovov, ki obsega preskus raznih formalnih in materialnih predpostavk, s katerimi se daje domača izvršilna moč na razpolago tujemu zahtevku. Zato tudi upor zoper izvršbo ni oškodovalni poseg v tuje zasebnopravno področje, marveč upor zoper javno oblast. Iz tega spoznanja sicer naš veljavni kazenski zakonik ne izvaja edino pravih posledic, ker šteje onemogočbo izvršilne oprave h kaznivim dejanjem zoper imovino in ne zoper pravosodstvo ali javno oblastvo. Kot tako oznamenjuje pač poškodbo državnega pečata, s katerim obeleži izvršilni organ zarub-

^{4a} Pugliatti, *Esecuzione forzata e diritto sostanziale*, 135, ga imenuje „bistveno predpostavko izvršilnega pravnega razmerja“.

⁵ Gl. Sajovic, *Uverenje izvršnosti*, Pravosudje 1938.

⁶ Gl. o tem Bernhardt, *op. c.*, 11 sl., 106, ki navaja na straneh 12 do 19 še nadaljnjo literaturo. — Blagojević B. *op. c.* 39.

ljeno stvar (§§ 99, 154 kz.), torej zgolj zunanjo označitev opravljenega sodnega dejanja, dočim mu je poseg, s katerim naj se uničijo z oblastvenim dejanjem ustanovljeni učinki (rubežni z vsemi posledicami in ki so zvezani vprav in edino z oblastvenim dejanjem — § 366 št. 3 kz.), zgolj oškodovanje upnika.⁷

Izvršilni naslov omogoča izvršbo, dokler obstoji, zato se vodi na njega podstavi lahko istočasno ali zaporedoma več izvršb, ne da bi bile kasnejše zaradi prejšnje ovirane. Istočasna oprava več izvršb ali izvršilnih dejanj v poplačilo istega izvršljivega zahtevka dovede kvečjemu do ustavitve izvršbe. Brž ko odpade izvršilni naslov, se mora izvršba ustaviti (§§ 34, 35, 38 št. 1, 2, 10) in se razveljavijo vsa opravljena izvršilna dejanja.

4. Tudi glede predmeta mora biti podanih dvoje predpostavk, ako naj je uveden postopek dopusten: zavezanačeva lastnina in rubljivost izvršilnega predmeta.

Upoštevanje teh okoliščin kot soodločilnih pri stvaranju procesnega razmerja poleg pravnih subjektov zadeva morda največ na nasprotovanje. Toda stvar, ki se vodi nanjo izvršba, t. zv. izvršilni predmet, je največje važnosti, ker je izvršba naperjena na posamezen, individualno določen predmet (celo pri premičninski izvršbi so privzete v izvršilno zvezo po opravljenem rubežu posamezne telesne premičnine) in določa isti izvršilno sredstvo, ki se lahko uporabi. Rubljiva imovina prinaša obenem z izvršilnim naslovom v izvršbo poleg osebnostnih okoliščin (sodišče in stranki) nastalega razmerja predmetno, ki je prav tako vzročna za njega veljavnost kakor ostale. Zgolj upoštevanje osebnih okoliščin bi prikazovalo postopek kot abstrakten, odločen od predmeta, iz katerega se išče poplačilo. Poseg na predmet, ki je v označenem smislu neprimeren, napravi izvršilni postopek zvečine v celoti za neveljaven. Zato štejemo obe svojstvi, zavezanačevo lastnino in rubljivost k splošnim izvršilnim predpostavkam.

a) Izvršba je predvsem nedopustna, ako stvar, na katero se posega z njo, ni zavezanačeva lastnina. O tej predpostavki zakon splošno ne govori, pač pa poudarja zavezanačevo lastnino pri vsakem izvršilnem sredstvu posebej. Tako v §§ 70, 79 (na zavezanačevi nepremičnini), v § 107 (predlogu se predloži potrdilo, da je nepremičnina

⁷ Prim. Dolenc-Maklecov, Sistem celokupnega kazenskega prava, 353, 377.

zavezančeva lastnina), v §§ 74, 84, 107 (potrdilo, da je nepremičnina v zavezančevi posesti, v § 69 splošno o zavezancu lastnih premičnih stvarih, v § 212 (zavezančeva detencija ali posest), v § 254 (dolžnikova denarna terjatev), v § 288 (zavezančeve imovinske pravice). Drugačna izvršba bi bila poseg v pravno področje druge osebe in zato nedopustna.

b) Izvršba je v splošnem izključena, ako izvzema zakon stvar od nje, predvsem torej, ako gre za (pristno) izvršilno oprostitev v pravem pomenu besede. Zakon pa prepoveduje izvršbo včasih tudi še iz drugih razlogov, kadar ustanavlja posebne izvršilne oprostitve kot privilegije, izkazujoč prednosti drugim osebam (n. pr. št. 5 čl. 6 uip.). Nadalje ima po nekaterih stvareh določitev njih nerubljivosti nemožnost pogodbenega razpolaganja za posledico in tako povzroči ustanovljena razpolagalna prepoved nerubljivost, da obravnavamo oprostitvam podobno stvari, ki so zadete s prepovedjo obremenitve ali oprostitve. Zato govorimo upravičeno v vseh teh primerih o nerubljivih stvareh, kajti v bistvu imamo pri vseh enak pojav: uresničba posebnega zunanjšega stanu, s katerim obeležuje zakon stvar za nerubljivo. (Izjemno so nerubljive tudi stvari, ki niso zavezančeve, ako so v enakem odnosu od njega. O tem pozneje). Možnost, da se upravičenec odreče izvršilni zaščiti, ni toliko bistvenega pomena, saj smo videli, da gledajo posamezne zakonodaje na pojav različno, da drugačno razpolaganje pri izvršilnih privilegijih ni dovoljeno. Zatorej rečemo lahko upravičeno, da so vse te stvari po veljavnih predpisih vobče ali vsaj od posebne izvršbe izvzete (št. 5, št. 58 ip.). Pogodbeni in oporočni odsvojitveni prepovedi daje vknjižba absolutno naravo (gl. gori pod IV), pri njej včasih prav tako kakor pri izvršilni oprostitvi nimamo t. zv. prepovednega upravičenca.

Pogodbeno prepoved je treba ločiti od primera št. 4 § 58 ip. Pri tem gre za poslovno nesposobnega zavezanca, kadar se vodi zoper njega izvršba iz obvez, ki jih je bil sprejel sam veljavno, na drugo imovino, s katero sam ne more razpolagati. Zavezanec-lastnik z odsvojitveno prepovedjo zadete imovine pa ni omejen v poslovni sposobnosti, pač pa more razpolagati s prepovedno imovino le skupno s prepovednim upravičencem.

Zakonite odsvojitvene prepovedi spadajo le bolj po imenu semkaj, o njih učinkovanju v izvršbi bo govora pozneje. (Nadaljevanje prih.)

Knjiga o nasledstvu zaradi smrti in o daritvah.

Dr. Josip Agneletto.

Prva knjiga novega italijanskega civilnega zakonika o *osebah in družini* je stopila v moč 1. julija 1959.* Sledila ji je druga knjiga o *dednem pravu in daritvah*, ki je bila objavljena dne 26. oktobra 1959 in je stopila v moč 21. aprila 1940. Naslednje leto, 30. januarja 1941 je bila objavljena tretja knjiga državlanskega zakonika o *lastnini*, ki je stopila v moč 28. oktobra 1941. Istočasno je bil priznan značaj državnega zakona *delovni listini* in je bilo izrečeno, da tvorijo v njej obsežene misli in izjave splošna načela za pravno uredbo države ter da služijo kot vodilni kriterij za razlago in uporabo zakonov.

Četrta knjiga o *obveznostih* (obligacijah) je bila objavljena 30. januarja 1941 in je stopila v moč 21. aprila 1942.

Peta knjiga o *delu* je sinteza o tvorni delavnosti italijanskih državljanov. Bila je objavljena 30. januarja 1941 in je stopila v moč 21. aprila 1942. In končno je šesta knjiga o *zaščiti pravic*, ki obsega določbe o vknjižbah, jamstvih, zastavnih pravicah, dokazilih in o zastaranju. Bila je objavljena 30. januarja 1941 in je stopila v moč 21. aprila 1942.

S kr. odlokom 16. marca 1942 je bilo vseh šest knjig z neznatnimi popravki spojenih v enotni državljanski (civilni) zakonik s 2969 členi, ki je bil objavljen z delovno listino in splošnimi predhodnimi določbami kot novi državljanski zakonik Kraljevine Italije. Bodi takoj omenjeno, da novi zakonik ni stopil samo na mesto prejšnjega državlanskega zakonika iz l. 1865, ampak tudi na mesto trgovinskega zakonika iz l. 1881, ker je bil zakonodavec naziranja, da je avtonomna ureditev trgovino urejajočih norm izgubila pravico do obstoja v korporativnem gospodarskem sistemu. Posebne določbe o trgovinskih družbah, o zadrugah, o tvrdkah, o trgovinskih znamkah, o konkurenci, o trgovinskih knjigah itd. so bile uvrščene v peto knjigo o delu. Četrta knjiga o obveznostih pa vsebuje iz trgovinskega življenja vznikle ustanove kakor komisijsko in spedijsko pogodbo, pogodbo o prevozu, o zastopstvu, o posredništvu in mešetarstvu, o pologu v javnih skladiščih, o tekočem računu, o bančnih poslih, o zavarovanju in o vrednostnih papirjih. S posebnimi zakoni so bili urejeni:

* Glej razpravo v Slovenskem Pravniku 1959, str. 213, 261.

menično pravo (kr. odlok 14. decembra 1935), čekovno pravo (kr. odlok 21. decembra 1935), borzno poslovanje in borzni senzali (kr. odlok 20. marca 1915 in dopolnilni poznejši odloki), končno stečajno pravo s prisilno (predhodno) poravnavo ter prisilno upravno likvidacijo (kr. odlok 16. marca 1942).

*

Ni namen teh črtic, podajati kritično oceno novega italijanskega dednega prava ali ga celo komentirati, seznaniti le hočejo slovensko pravniško javnost z novimi načeli, ki so v tej panogi vodila zakonodavca iz l. 1939 in rodila razlike med novim in starim zakonom, tako da si more vsakdo sam tvoriti sliko o socialni, etični in pravni evoluciji, ki se odraža v novi italijanski zakonodaji nasproti prejšnjim zakonom iz liberalne dobe sedemdesetih let minulega stoletja.

Preliminarni načrt druge knjige o dednem pravu in daritvi je predložila kr. komisija za reformo zakonikov ministru-čuvarju pečatov 23. marca 1936. Načrt je bil poslan v oceno vrhovnemu sodišču, državnemu svetu, prizivnim dvorom, univerzam in odvetniškim sindikatom. Na podlagi dospelih predlogov je sestavil odbor pravnikov pod predstvom ministra pravde končni načrt, ki je bil 10. decembra 1937 predložen parlamentarni komisiji. Na temelju njenih predlogov in pripomb je določil omenjeni odbor z ministrom pravde končnoveljavno zakonsko besedilo, ki je bilo odobreno s kr. dekretom 24. oktobra 1939.

Pripravljalno delo je vodilo načelo za jačjo zaščito družinske vezi in nezakonskih otrok, ki je stremelo tudi za zenačenjem zakonitega s testamentarnim nasledstvom. Smatralo se je namreč, da je potisnil zakon od 1865, zvest dogmi o premoči individualne volje (*favor testamenti*), zakonsko nasledstvo v podrejeni red.

Tehnično pomeni novi zakon sistematično preuredbo in logično razpredelbo vseh določb dednega prava, ki so bile v dosedanjem zakonu vključene med določbe o pridobitvi lastnine čl. 720—1049 in deloma tudi raztresene po celem zakoniku, tako da tvorijo sedaj vse te določbe samostojno in organično celoto. V drugo knjigo so končno uvrščene tudi določbe o daritvah, četudi bi bilo njih primernejše mesto med obligacijami. A zakonodavec je vztrajal pri starem naziranju, da tvorijo daritve prehod med dednim in obveznostnim pravom.

Knjiga se deli v pet naslovov: o splošnih določbah, čl. 456—564; o zakonitem nasledstvu, čl. 565—586; o opo-

ročnem nasledstvu, čl. 587—712; o delitvi zapuščin, čl. 715 do 768, in o daritvah, čl. 769—809.

Bodi že na tem mestu omenjeno, da je tudi novi zakon ohranil načelo neoficioznosti v dednih zadevah, ki ne pozna zapuščinske razprave s sodelovanjem sodišča niti prisojila zapuščine, ampak prepušča vso skrb in iniciativo za nastop, pridobitev, prenos in delitev zapuščine samim dedičem. Med dediči nastale spore rešuje sodišče v kontradiktornem postopku na podlagi tožbe prizadete stranke. Dediči so le dolžni na podlagi zakona o dednih taksah iz leta 1925 predložiti finančnemu oblastvu v štirih mesecih po smrti, ako je zapustnik umrl izven države v Evropi, v šestih, in ako je umrl izven Evrope, v osemnajstih mesecih izkaz vse imovine z navedbo dedičev in dolgov. Ko so dediči plačali dedno takso, morejo zahtevati na podlagi notarsko objavljene oporoke, ali pri zakonitem nasledstvu na temelju listin o sorodstvu, prepis zapuščine. Le v Novih pokrajinah je bilo uvedeno s kr. dekretom od 31. marca 1929 potrdilo o delovanju (*certificato di eredità*), s katerim pretor potrdi dedičem na podlagi predloženih listin njih dediško lastnost. Brez potrdila o dedovanju je nedopusten prenos lastninske pravice na dediče v zemljiški knjigi. —

I. Splošne določbe.

S smrtjo nastopi dedno nasledstvo ali nasledovanje. Deduje se na podlagi zakona, kadar ni oporoke (čl. 456, 457). Ta določba je bila predmet dolgotrajnega razpravljanja. So bili, ki so predlagali, da naj bi bilo nasledovanje urejeno predvsem na podlagi zakona, upošteva je tudi zapustnikovo voljo, z ozirom na funkcijo njegove imovine v narodnem gospodarstvu in z ozirom na družinske vezi. Češ, da nudi predloženo besedilo zapustniku celo večjo prostost kot zakon iz 1865 in da je *favor legis* le teoretičnega pomena. Ali prevladalo je naziranje, da mora omogočiti vprav sedanjí pravni sistem, ki stremi za okrepitvijo družinskega čuta, družinskemu očetu, ki najbolj pozna tudi za bližnjo bodočnost potrebe svoje družine, da neovirano razpolaga s svojo imovino v meji zakonov. To načelo vzpodbuja k varčnosti, vceplja skrb za potomstvo, zajezi zapravljivost ter pospešuje zasebno iniciativo, ki je tvorna sila narodnega gospodarstva in narodnih interesov. Zato sta bili obe obliki zenačeni. In ker je priznано dedovanje tudi na podlagi oporoke, je logično, da nastopa intestatno nasledstvo le tedaj, kadar ni oporoke.

S tem je ostalo nespremenjeno besedilo bivšega zakona. Posebne važnosti je določba čl. 458, ki je tuja obč. drž. zak. in nemškemu pravu sploh in ki se glasi: *Nična je vsaka pogodba o bodoči zapuščini. Ravno tako je nično vsako pravno dejanje, s katerim se razpolaga z morebitnimi pravicami bodoče ne še otvorjene zapuščine ali s katerim se jim nekdo odreka.*

Določba je stara. Prešla je iz Napoleonovega kodeksa v zakon od 1865 in je globoko ukoreninjena v pravnem čutu in pojmovanju italijanskega ljudstva, ki so mu ostali tuji vsi instituti avstrijskega prava o dednih pogodbah in odrečenju glede bodoče dediščine bodisi med bodočim zapustnikom in njegovim potomcem, bodisi med potomcem in drugo osebo.

Tem določbam so podvržena tudi pravna dejanja italijanskih državljanov, živečih v inozemstvu. Ako upoštevamo, da italijansko pravo ne priznava niti darilnih pogodb za primer smrti, gre tu za globoko etičen princip, ki hoče že vnaprej izključiti vsako špekulacijo z bližnjo ali hitro smrtjo kake osebe, kar učinkuje brezdvomno vzgojevalno tudi na polju kriminalistike in socialne etike.

Čl. 459 določa, da se pridobiva dediščina s sprejemom, čigar vzvratni učinek sega tja do otvoritve zapuščine. S tem je bilo opuščeno dosedanje načelo, da se dediščina pridobiva *ipso iure* z zapustnikovo smrtjo. V parlamentarni komisiji so se oglasili glasovi, ki so priporočali uvedbo zapuščinske razprave po nemškem vzorcu, ki naj bi se združila z javnostnim načelom nepremične lastnine vsaj v omejeni obliki, kakor je institut potrdila o dedovanju, uvedenega v Novih pokrajinah, češ, da bi se takò omejili razni spori in približala zakonodaja javnostnemu sistemu nepremične lastnine. Večina komisije je priznala važnost zapuščinske razprave, zlasti za države s posebnimi socialnimi razmerami in je priznala tudi vso težino tega vprašanja za legislatorni napredek države. A z ozirom na specialne italijanske razmere in ljudsko razpoloženje je odklonila nasvete. —

Pred sprejemom dediščine je poklicani dedič (čl. 460) posestnik dediščine in se sme posluževati pri njeni začasni upravi in njenem varstvu posestnih tožb, ne da bi bil stvarno vzel dediščino v posest. S tem ne preide na njega posest kot taka, vendar se pravno ne razlikuje njegova posest od pokojnikove posesti, kakor bi se ta nadaljevala v poklica-

nem dediču (čl. 693 zak. iz 1865). S tem je bil zavržen predlog, da naj poklicani dedič pravno velja le za oskrbnika dediščine, in je bilo potrjeno staro načelo čl. 925 prejšnjega zakona, da preide *ipso iure* posest, ne pa tudi lastnina, dediščine na poklicanega dediča.

Pravni položaj poklicanega dediča v razdobju med pripadom (*dilazione*) in nastopom ali sprejemom dediščine mu daje pravico, pa bil ali ne bil v posesti dedne imovine, da varuje dediščino, da jo upravlja in da vodi posestne pravde. Ako se nahaja v posesti, ima tudi pasivno legitimacijo, da zastopa dediščino pred sodiščem (čl. 486). Z imenovanjem skrbnika ležeči zapuščini (čl. 528) s strani okrajnega sodnika preneha vsaka funkcija poklicnega dediča, ki ni v stvarni posesti zapuščine. Zakon razlikuje tedaj trojno možnost: poklicani dedič, ki ni v stvarni posesti dediščine in ki je ni sprejel (ležeča zapuščina), ima pravico, da zapuščino začasno upravlja, da jo nadzoruje in varuje s posebnimi tožbami. V tem štadiju sme okrajni sodnik imenovati zapuščini skrbnika uradno ali na predlog interesiranih oseb. Z imenovanjem skrbnika izgubi poklicani dedič, ki ni v posesti, vsako oblast nad ležečo zapuščino (čl. 528).

Če je pa dedič v stvarni posesti dediščine, a je še ni sprejel, je tudi pasivno legitimiran, da jo pred sodiščem zastopa; ni pa prisiljen to storiti; če ne pristopi na razpravo, imenuje sodnik zapuščini v to svrho skrbnika na čin.

S sprejemom dediščine pa preneha ležeča zapuščina in vse pravice pridejo na dediča.

II. Sposobnost dedovati.

Za nasledovanje je sposoben vsakdo, ki je ob otvoritvi zapuščine rojen ali vsaj spočet (čl. 462). Smatra se spočet, ako se nasprotno ne dokaže, kdor se rodi v tristo dneh po zapustnikovi smrti. Proti tej domnevi je dovoljen nasprotni dokaz. Ni pa tak dopusten, kadar je od časa otrokovega spočetja odvisno vprašanje njegovega zakonskega rojstva. Takò je nedopustno izpodbijati čas otrokovega spočetja, ki ga je rodila zapustnikova vdova v tristo dneh po moževi smrti, ker je domneva, da je bil v tristo dneh po moževi smrti od njegove vdove rojeni otrok v zakonu spočet, ne le *juris tantum*, ampak *iuris et de iure* (čl. 235 prve knjige).

Oporočni dediči smejo biti tudi še ne rojeni otroci žive osebe. Po novem zakonu ni več treba, da bi bil otrok tudi življenja zmožen, kakor je to zahteval čl. 724 starega za-

kona, ker je po čl. 1 prve knjige podana pravna sposobnost osebe že z njenim rojstvom, ne glede na to ali je življenja zmožna ali ne. Pri razpravi o prvi knjigi je bilo sicer omenjeno, da se pridrži dednemu pravu, da odloči ali je merodajna za nasledstveno sposobnost novorojenčeva vitalnost ali ne. Zakonodavec pa ni smatral umestno, da bi se pri dednem pravu oddaljil od kriterija, ki ga je postavil pri osebnem pravu glede pravne sposobnosti oseb.

Znatno so bile spremenjene določbe o nevrednosti (*indegnità*). Dočim je bil nevreden po čl. 725 prejšnjega zakona, kdor je zakrivil kaznivo dejanje nasproti zapustnikovi osebi, je novi zakon (čl. 465) soglasno z večino parlamentarne komisije raztegnil sankcijo tudi na dejanja, izvršena proti njegovim bližnjim sorodnikom, ženi, potomcem (tudi zakonskim otrokom) in staršem. Vendar povzročé nevrednost le umor in poskus istega, zločini, ki se enako kaznujejo, in težka kleveta (čl. 465 št. 1, 2, 5).

Nevreden je tudi, kdor je omejeval prostost zapustnikove oporočne volje, skril ali ponaredil njegovo poslednjo voljo ali vedè rabil ponarejeno oporoko (čl. 465 št. 4, 5, 6). Določba izvira iz subjektivne zamisli o nevrednosti kot nezdržljivem dejstvu s predmnevano zapustnikovo voljo, kakor tudi iz objektivne zamisli o nevrednosti, nezdržljivi z moralnim in socialnim naziranjem občestva.

Kraljeva komisija je hotela istovetiti z umorom tudi uboj v dvoboju, ali minister pravde je omejil dedno nevrednost le na one primere dvoboja, ki se kaznujejo kot umor. Sankciji o nevrednosti je podvrženo tudi nagovarjanje k samomoru izpod 14 let stare osebe ali osebe, ki je brez lastne volje in razuma, ki se kaznuje po čl. 580 kaz. zak. kot umor. Glede klevete je novi zakon rešil stari spor in izrekel, da mora biti kleveta ugotovljena v kazenskem in ne civilnem postopku.

Po novem zakonu se ne smatra več nevrednost za vzrok dedne nesposobnosti (*incapacità*) kakor po starem zakonu in obč. drž. zak. (§ 540), kjer je bil nevredni *ope legis* izključen od dedovanja. Ampak le kot vzrok, ki izključuje od dedovanja *officio iudicis*, le zaradi sodnikove sodbe, dosledno staremu rimskemu principu: *indignus potest capere sed non potest retinere*. Izključitev nevrednega dediča je prepuščena tedaj le iniciativi interesiranih oseb. Praktična razlika med tem in prejšnjim kriterijem se odraža v zastaranju tožb za izključitev v 10 letih, dočim ni zastaranja pri dedni nesposobnosti.

Nevredni dedič je dolžan vrniti dohodke, ki jih je imel od nastopa dediščine, ne odgovarja pa za plodove, ki jih ni pobral.

Prednikova nevrednost ne izključuje od dedovanja njegovih otrok (čl. 465). Rehabilitacija nevrednega je možna, mora biti pa izrečena in izražena z oporoko ali z javno listino. Ne glede na to podeduje nevredna oseba vse, kar mu je zapustnik, ki je vedel za nevrednost, z oporoko zapustil.

III. Sprejem dediščine (čl. 467—494).

Kadar poklicani dedič ne more ali noče sprejeti zapuščine, preide ta na njegove zakonske potomce (čl. 467).

Sprejem je izrečen ali tih, nepogojen in časovno neomejen ter obsega celo zapuščino (čl. 474, 475). Dediščina se sprejme brez inventarja ali z inventarjem. Nedoletni in preklicani potrebuje za sprejem sodnikovo, juristične osebe, izvzemši družbe in zadruge, pa vladno dovolitev; sprejeti morejo le na podlagi inventarja (čl. 473).

Parlamentarna komisija se je bavila z vprašanjem, ali ohraniti ali sploh odpraviti nasledstvo brez inventarja, ki vsebuje osebno in neomejeno dedičevo odgovornost za zapuščinska bremena, tako da bi postala dedščina enostaven prenos imovine brez ozira na družinsko kontinuiteto in solidarnost. To individualistično naziranje je bilo odklonjeno in ohranjeno staro načelo zakona iz l. 1865, da je moči zapuščino nastopiti brez inventarja ali z inventarjem, vendar pa z znatno olajšavo starih določb v svesti, da je čut družinske povezanosti in solidarnosti v italijanskem ljudstvu takò jak, da često čuti dedič, zlasti če je ožji sorodnik, etično dolžnost, da prevzame dolgove svojega prednika.

Odsvojitev dedne pravice in odstop proti plačilu pomeni sprejem zapuščine (čl. 477).

Pravica do zapuščine zastara v 10 letih. Komur pa je na tem, da se sprejem prej izvrši, sme zahtevati od sodišča, da postavi rok, v katerem mora poklicani dedič izjaviti, ali dediščino sprejme ali odklanja. Po preteku roka se izgubi dedna pravica. Če je bil sprejem zapuščine posledica sile ali zle namere, se sme izpodbijati v 5 letih. Zaradi *zmote* je izpodbijanje nedopustno (čl. 480—483).

Važnih sprememb je bil deležen institut inventarja. Načrt novega zakona se ni zadovoljil s splošno proklamacijo, da dedič odgovarja za dolgove zapuščine *usque vires haereditatis*, ampak je hotel določiti tudi način, kako naj se ugotovi zapuščinska imovina, da upniki ne bodo prikraj-

šani. Predvsem je bila podvržena ostri kritiki dosedanja določba čl. 976, ki je dajala dediču z inventarjem možnost, da sme plačati po enem mesecu, odkar je bil objavljen poziv v uradnem listu, upnike in legatarje po vrsti, kakor so se oglašali, dokler se ni izplačala zapuščina.

Sprejem zapuščine z dobroto inventarja se izvrši z izjavo pri notarju ali pri sodišču, kjer se je otvorila zapuščina. Izjava se vpiše v zapuščinski register, ki ga prejšnji zakon ni poznal. V enem mesecu mora sodni kanclist poskrbeti za zaznambo izjave v zemljiški knjigi oziroma v starih pokrajinah na hipotečnem uradu. Če je bil napravljen inventar pred tako izjavo, se vpiše v register dan inventarja; če se pa napravi pozneje, mora javni urad, ki ga sestavi, naznaniti sodišču v enem mesecu dan sestavitve (čl. 484).

Poklicani dedič, ki je iz katerega koli naslova v stvarni posesti cele dediščine ali njenih delov, mora napraviti inventar v treh mesecih po smrti ali od dneva, ko je izvedel, da mu je pripadla zapuščina. Tak rok sme sodišče podaljšati največ za tri mesece. Po preteku roka se poklicani smatra za enostavnega dediča brez dobrote inventarja.

Ako dedič še ni dal izjave, da sprejme zapuščino z inventarjem, se mora odločiti v 40 dneh, odkar je bil inventar sestavljen, ali zapuščino sprejme ali odkloni. Po preteku tega roka se smatra, da je dediščino sprejel brez blagodatí (čl. 485).

Poklicani dedič, ki ni v posesti dediščine, ima pravico sprejeti zapuščino z inventarjem, dokler ne zastara pravica, to je v 10 letih. Po dani izjavi mora dedič napraviti v treh mesecih inventar; drugače se smatra, da je sprejel dediščino nepogojno. Če pa je napravil inventar, ne da bi bil dal izjavo, mora to storiti v 40 dneh od sestave inventarja; drugače izgubi pravico do zapuščine (čl. 487).

Nedoletni, preklicani in delno preklicani izgube pravico do inventarja eno leto po svoji polnoletnosti odnosno potem ko je nehal njih podrejeni položaj (čl. 489).

Dobrote inventarizacije so, da dedič ohrani nasproti dediščini vse svoje pravice in terjatve, odgovarja za obveze zapuščine le do višine podedovane imovine, odgovarja pri upravi zapuščine le za veliko krivdo. S tem je bila razveljavljena določba čl. 979 prejšnjega zakona, ki je nalagala dediču pravdne stroške, če je vodil pravde brez verjetnosti zmage. Če dedič odsvoji ali obremeni zapuščinsko imovino ali se glede nje pogodi brez dovoljenja sodišča, izgubi do-

broto inventarja; to nastopi tudi, kadar so netočne navedbe v inventarju.

IV. Ločitev imovine, plačilo dolgov in volil (čl. 495—518).

V novem zakonu je vsebovana posebna zaščita zapuščinskih upnikov in volilobjemnikov, ki jo prejšnji zakon ni poznal, ker je zakonodavec iz 1865. leta sploh prepuščal varstvo interesov skoro izključno posameznikovi individualni skrbi in spretnosti. Šele novejša zakonodaja je pričela, zlasti z zakonom o plačilnem nalogu z dne 7. avgusta 1936 polagati večjo pažnjo varstvu upnikov pred brezvestnimi dolžniki v interesu zaupanja in kredita v medsebojnem življenju in narodnem gospodarstvu.

Stari zakon je poznal edinole institut ločitve zapuščine od dedičeve imovine (čl. 1052, 2054—2065 c. zak. iz 1865). S tem so šele dosegli zapustnikovi upniki in legatarji pravico prednosti pred dedičevimi upniki.

Novi zakon je poglobil in razširil imovinsko ločitev (čl. 512—518). Ob otvoritvi zapuščine se nahajajo vsi upniki in legatarji, izvzemši privilegirane upnike (s hipotekami in drugimi jamstvi), v enakem pravnem položaju nasproti zapuščini; vsem je dana možnost, da se zavarujejo nasproti dedičevi plačilni nesposobnosti z ločitvijo imovine. Kdor se ne posluži te ugodnosti, nima več pravice kot vsak dedičev osebni upnik. Ako se zahteva ločitev v treh mesecih po smrti, sega njen pravni učinek vse do otvoritve zapuščine, tako da imajo vse v četrletju vložene prošnje za ločitev enako prednost.

Zapuščinski upniki imajo prednost pred volilobjemniki. Vkljub ločitvi zapuščine smejo seči upniki in legatarji tudi po dedičevem premoženju.

Tudi po novem zakonu (čl. 512) koristi ločitev le osebam, ki so jo zahtevale; vsi drugi tekmujejo z dedičevimi upniki. Če pa ne zadostuje del zapuščine, ki ni bil ločen, za poplačilo ostalih upnikov in volilobjemnikov, je njim nasproti ločitev brez učinka, izvzemši da bi bile mogle priti do kritja njih terjatve iz neločene imovine, če bi bila pravočasno ločena.

Ločitev premičnin se izvrši z inventarjem, nepremičnin z zemljiškoknjižno zaznambo prošnje za ločitev. V Novih pokrajinah velja glede zemljiškoknjižnih zaznamb čl. 52 bis zemljeknj. zakona z dne 28. marca 1929, ki zahteva za zaznambo pisan dokaz o obstoju terjatve.

Na zahtevo upnikov ali legatarjev mora položiti dedič kavcijo za premično imovino (čl. 492).

Dedič brez inventarja sme plačati dolgove in volila po svoji lastni volji, izvzemši da je bila izvršena imovinska ločitev. Njegov pravni položaj je enak položaju, ki ga ima dedič po obč. drž. zak. po prisojilu zapuščine.

Ako pa je bil napravljen inventar in ako ni bilo prigovorov s strani upnikov in volilojemnikov v roku enega meseca proti individualnemu plačilu dolgov, lahko prične plačevanje po vrsti dospelih prijav. Po izčrpani dediščini imajo upniki le še regres nasproti volilojemnikom do višine prejetega volila. Ta pravica zastara v treh letih (čl. 501, 502).

Če se kdo upre proti individualnemu plačevanju ali če sam dedič to želi, nastopi likvidacija zapuščine s sklicem upnikov in volilojemnikov (čl. 498) v enem mesecu po vložnem prigovoru. Sklic opravi notar, ki si ga dedič izbere v kraju, kjer se razpravlja zapuščina. Tako ostane vodstvo stvarno v dedičevih rokah. Nova načela likvidacije, ki jih je sprejel novi zakon, bi bila:

- a) pogojne terjatve se plačajo proti kavciji;
- b) nedospele terjatve dospejo;
- c) po objavi poziva upnikom in volilojemnikom niso dovoljene nove izvršbe, započete se pa lahko nadaljujejo, kolikor je njih smoter vnovčitev zapuščine;
- č) za razdelitev izkupila veljajo določbe civilnopravnega postopnika;
- d) pri zavlačevanju likvidacije imajo upniki in volilojemniki pravico zahtevati, da sodišče določi dediču rok za likvidacijo;
- e) upnikom, ki se ne priglasijo v določenem roku, se je priznala pravica, da smejo zahtevati od dediča plačilo, kolikor bi bila z likvidacijo izčrpana podedovana imovina. Ta pravica zastara v treh letih;
- f) seznam ugotovljenih terjatev ima nasproti dediču izvršilno moč.

Proti likvidaciji je dovoljena pritožba na sodišče.

Dedič, ki zanemarja določene roke ali ne izvrši likvidacije, izgubi iz inventarja izvirajoče koristi (čl. 499, 501, 502, 505).

Po enem mesecu, ko je pretekel rok za prijavo terjatev, more dedič prepustiti zapuščino upnikom in volilojemnikom, če ni še ničesar odprodal. Njegova izjava se vpiše v zapuščinski vpisnik in se objavi kakor izjava o sprejemu zapuščine z dobroto inventarja. Od tega trenutka ne more dedič več razpolagati z zapuščino (čl. 507).

Sodišče imenuje skrbnika. Ostanek zapuščine po plačilu dolgov, volil in stroškov likvidacije pritiče dediču (čl. 508).

V. Odrečenje dediščini (čl. 519—527).

Odrečenje se izvrši z izjavo, dano pred javnim notarjem ali sodiščem, kjer se je otvorila zapuščina, in se vpiše v zapuščinski vpisnik. Parlamentarna komisija se je izrekla za veljavnost odrečenja le pred sodiščem, vendar je bila sprejeta v besedilo zakona določba, ki dovoljuje odrečenje pred javnim notarjem ali pred sodiščem.

Pogojno ali začasno odrečenje je brez moči. Kdor se odreče, se smatra kakor da ni bil nikoli poklican za dediča, ker je odrečenje rektroaktivno. Obdrži pa volila in darila. Če se poklicani dedič odreče zapuščini v škodo svojih upnikov, more sodišče pooblastiti upnike, da sprejmejo zapuščino do kritja svojih terjatev. Kdor je pridobil pravice na nepremičninah od dediča, ki je stopil na mesto onega, ki se je zapuščini odrekel, preden je bila zaznamovana upnikova tožba za sprejem zapuščine v zemljiški knjigi, obdrži pridobljene pravice. Čl. 949 prejšnjega zakona je dovoljeval izpodbijanje odrečenja le, če je bilo storjeno zlonamerno *in fraudem creditorum*. Parlamentarna komisija je vztrajala na tem starem kriteriju, ali kakor prvotni načrt tako je tudi končno besedilo zavrglo kriterij zle namere in obdržalo kriterij škodljivosti odrečenja.

Odrečenje je preklicno, dokler še ni drug dedič sprejel zapuščine. Če je bilo izsiljeno ali storjeno iz zle namere, se lahko izpodbija v petih letih, odkar je prenehala sila ali bila odkrita zla namera. Kdor bi bil skrnil imovino, ki spada v zapuščino, se dediščini ne more odreči in se smatra za nepogojnega dediča.

VI. Tožba za dediščino (čl. 533—535).

Stari zakon ni ničesar določal glede pravnega odnošaja med dedičem in posestnikom zapuščine, tako da je bilo dvomljivo, ali naj se smatra dediščina za univerzalnost stvari in se kot taka lahko zahteva, ali naj se zahteva vsak posamezen predmet zase. Sledeč nekaterim novejšim zakonodajam in tudi obč. drž. zakoniku (§ 823), je zakonodavec v čl. 533 in 534 določil, da more zahtevati dedič priznanje lastnosti kot dediča od vsakogar, ki poseduje vse ali nekatere dobrine iz dednega naslova ali brez naslova. Če pa posestnik trdi, da je pridobil dobrine iz drugega

naslova, se mora nastopiti proti njemu z lastninsko tožbo (rei vindicatio).

Tudi nasproti tretjim, ki so dobili dobrine od dozdevnega dediča ali od posestnika brez naslova, je dopustna „actio haereditatis“, izvzemši da dokažejo, da so pridobili dobrine odplatno in v dobri veri. Ta norma velja pri nepremičninah le tedaj, ako so bile prepisane na dozdevnega dediča in na njegovega naslednika pred zaznambo tožbe za dediščino. V dobri veri je, kdor je pridobil posest dediščine ali dobrin v prepričanju, da je dedič in če tako prepričanje izvira iz opravičljive zmote. Dolžan je vrniti plodove, pridobljene po vročitvi tožbe; ako pa je dobrine odsvojil, mora plačati izkupiček ali odstopiti še ne vnovčeno terjatev.

VII. Nujni dediči (čl. 536—564).

Institut nujnega deleža je bil ohranjen v novem zakonu, ne samo ker je njegova funkcija krepilo družinskih stikov, ampak ker je najizdatnejši protiutež proti skrajnemu gospodarskemu individualizmu. Razdedinjenje, ki ga je odpravil zakon iz leta 1865, ni bilo vzpostavljeno, ker so urejeni težji primeri nehvaležnosti že v določbah o dedni nevrednosti.

Osebe, ki imajo po zakonu neokrnljivo pravico do dednega deleža ali druge pravice do zapuščine, so zakonski otroci, zakonski starši, nezakonski otroci in soprogi. Zakonskim otrokom so tem enaki pozakonjeni in posinovljeni. Potomcem zakonskih in nezakonskih otrok daje zakon enake pravice kakor njih prednikom, kadar stopijo na njih mesto.

Zakonskim otrokom pritiče polovica roditeljeve imovine, ako je zapustil enega otroka, in dve tretjini, ako je zapustil dva ali več otrok (čl. 537). Po čl. 805 prejšnjega zakona je pripadala otrokom le polovica zapuščine.

Kdor umre brez zakonskih otrok, znaša nujni delež, ki pritiče njegovim roditeljem, eno tretjino imovine kakor v prejšnjem zakonu (čl. 538).

Nezakonskim otrokom, ki so bili priznani ali sodno za take proglašeni, pritiče kot nujni delež, ako ni zakonskih otrok in roditeljev, ena tretjina zapuščine, če je en sam otrok, in polovica, kadar jih je več. Po prejšnjem zakonu sta pripadli v tem primeru nezakonskim otrokom le dve tretjini deleža, ki bi jim bil šel, ako bi bili zakonski.

Poročnemu drugu je pridržan, kadar ni zakonskih otrok in staršev, užitek dveh tretjin in zapuščine (čl. 540); po starem zakonu od leta 1865 mu je pripadal užitek le tretjine imovine. Osnovni zakonski osnutek je nameraval priznati soprogu, kadar ni otrok in roditeljev, polovico premoženja v polno last. Parlamentarna komisija pa je bila za to, ne glede na novejšo zakonodaje (južnoameriška, francoska in ogrska), ki dajejo prednost soprogu, da se prizna preživelému drugu v last polovica imovine, pridobljene med zakonom. Ali z ozirom na princip o ločitvi imovine med soprogi, ki je bil postavljen v prvi knjigi, je zakonodavec priznal zakonskemu drugu kot nujni delež le užitek in to od dveh tretjin zapuščine, ker mu je s tem omogočeno preživljanje in se ohrani zapuščina zapustnikovi družini.

Kadar konkurirajo z zakonskimi nezakonski otroci, znaša nujni delež dve tretjini imovine, in vsak nezakonski otrok dobi polovico dela, ki ga dobi zakonski otrok. Ali delež, ki ostane zakonskim otrokom, ne sme biti manjši od tretjine imovine. Imajo pa zakonski potomci pravico izplačati nezakonske otroke v denarju ali v podedovanih nepremičninah (čl. 541).

Če tekmujeta en sam zakonski otrok in zakonski drug, pritiče otroku ena tretjina v last, in zakonskemu drugu ena tretjina v užitek; po njegovi smrti pripade otroku v last polovica te tretjine (čl. 542).

Če je več otrok, znaša njim in soprogu pristoječi nujni delež dve tretjini ali osem dvanajstin, od katerih gredo soprogu za užitek tri dvanajstine. Če pa so poleg soproga in zakonskih otrok še nezakonski otroci, znaša nujni delež tudi osem dvanajstin, od katerih pripadejo soprogu kot užitek tri dvanajstine; ostalih pet dvanajstin in golo lastnino treh dvanajstin, ki jih uživa soprog, si delè med seboj zakonski in nezakonski otroci po zgoraj omenjenem ključu (čl. 542).

Ako pa tekmuje soprog z enim nezakonskim otrokom, znaša pristoječi mu nujni delež pet dvanajstin zapuščine za užitek, a nezakonskemu otroku pripade v polno last četrtnina inovine ter v golo last petina dobrin, ki jih je določil kot užitek zakonski drug. Pri več nezakonskih otrocih znaša užitek četrtnino zapuščine, a nezakonskim otrokom pripade v polno last ena tretjina in v golo last polovica dobrin, ki jih je dobil za užitek zakonski drug (čl. 543).

Kadar je zapustnik zapustil le roditelje in zakonskega druga, pritiče temu pet dvanajstin kot užitek in roditeljem četrtnina zapuščine v polno last (čl. 544).

Če so preostali le roditelji in en nezakonski otrok, znaša nujni delež polovico imovine, in pri več nezakonskih otrocih dve tretjini. Vsak roditelj dobi enak delež kakor nezakonski otrok, ali najmanj šestino cele zapuščine (čl. 545).

Ako je pokojnik zapustil roditelje, soproga in nezakonske otroke, sme razpolagati le s tretjino premoženja: od ostalih dveh tretjin ali desetih petnajstin pritiče večji del (sedem petnajstin) nezakonskim otrokom (čl. 546).

Soprog, ki je bil sodno ločen iz lastne ali skupne krivde, nima pravice do nujnega deleža (čl. 548, 585). Iz demografskih razlogov je bila črtana določba, da se zniža užitek soproga, ki tekmuje z enim zakonskim otrokom, od ene tretjine na eno četrtno, če se na novo poroči.

Nujni delež mora biti prost bremen (čl. 549).

Ravno tako je bil odbit predlog, da naj bi pritikal otroku do 50. leta starosti le užitek kot nujni delež in da bi pridobil polno lastnino šele pozneje, ako ne bi imel otrok.

Nujni dedič, ki mu je bilo voljeno volilo namesto nujnega deleža, sme odkloniti volilo in zahtevati nujni delež. Ako pa obdrži volilo, nima pravice na njegovo dopolnitev, izvzemši da mu je zapustnik izrečno priznal to pravico (čl. 551).

Ako bi oporočne odredbe prekašale razpoložljivi delež zapuščine, se zmanjšajo do zapustne meje. Isto velja o daritvah, ki pa pridejo pri zmanjšanju na vrsto šele po oporočnih odredbah (čl. 554, 555).

Zmanjšanje oporočnih in darilnih dajatev more zahtevati vsak nujni dedič (legitimar). Tej pravici se ni moči odreči (čl. 557). Bodi omenjeno, da se daritve zmanjšujejo po vrsti, pričenshi pri najzadnji (čl. 559). Nepremičnine, ki se vrnejo v zapuščino zaradi zmanjšanja daritev, so proste bremen, tudi če bi jih bil medtem obdarjenec obremenil (čl. 561). V novih pokrajinah je v veljavi v tem pogledu čl. 12 kr. d. 28. marca 1929 o uvedbi novega zemljiškoknjiznega zakona, ki je modificiral analogno določbo čl. 1094, 1095 prejšnjega zakona z ozirom na publicistični princip, ki je v moči v nepremičninskem pravu Novih pokrajin. Vrednost daritve, ki je ni mogoče več rešiti, gre v breme zapuščine (čl. 562).

Darovane dobrine mora vrniti tudi, kdor jih je pridobil od obdarjenca, ne glede na svojo dobro vero. To načelo je popolnoma nasprotno z načelom § 824 odz.

VIII. Zakonito nasledstvo (čl. 565—586).

Zapuščina brez oporoke umrle osebe pripade njegovim zakonskim otrokom, nezakonskim otrokom, njegovim staršem in stranskim sorodnikom ter preostalemu soprogu.

Zakonski in nezakonski otroci ali njih potomci ter soprogo so poklicani, tako da dobi soprogo poleg enega samega otroka polovico premoženja za užitek; če je pa več otrok, eno tretjino premoženja. Po starem zakonu je imel pravico užitka največ do četrtnine imovine. Nezakonski otroci dobe polovico deleža, ki bi ga imeli, ako bi bili zakonski. Toda delež, ki ostane zakonskim otrokom, ne sme biti manjši od tretjine cele zapuščine. Ta omejitev navzdol je bila nepoznana zakonu iz leta 1865.

So pa nezakonski otroci le oni, ki so bili od staršev izrečno priznani ali za take proglašeni s sodbo v onih štirih izjemnih primerih, v katerih čl. 269 prve knjige dovoljuje iskati očeta. Iskati mater pa je dovoljeno, ako se le dokaže istovetnost z otrokom, ki ga je rodila dozdevna mati (čl. 272 prve knjige).

Če tekmuje zakonski otrok s starši ali s soprogom, mu pritičeta dve tretjini zapuščine kakor po starem zakonu; če tekmuje s starši in s soprogom, pritiče ena tretjina v last soprogu in ena četrtnina v last staršem, ostanek pa nezakonskim otrokom. Novi zakon je ohranil v tej točki razmerje, ki je bilo že doslej v moči, z razliko da pritiče sedaj soprogu ena tretjina namesto prejšnje ene četrtnine zapuščine in to na breme staršev.

Kadar ni zakonskih otrok, staršev in soproga, pripade nezakonskim otrokom cela zapuščina.

Roditelji ter bratje in sestre dedujejo po glavah, ali roditeljem mora ostati vsaj tretjina zapuščine. Če ni bratov in sester in njih potomcev, dedujejo roditelji; kadar ni roditeljev, dedujejo njih bratje in sestre in njih potomci. Če ni roditeljev, konkurirajo z zapustnikovimi brati in sestrami dedje, ki jim pritiče delež, ki bi bil pripadel roditeljem. Tako da dobe polovico očetovi in drugo polovico materini starši. Kadar niso v enaki vrsti, izključuje bližja vrsta bolj oddaljeno.

Soprogu poleg nezakonskih otrok pritiče tretjina zapuščine v last. Pripade mu pa v last polovica zapuščine, če tekmuje le s predniki ter z brati in sestrami ali njih potomci. Tako je bilo tudi po starem zakonu.

Ako tekmuje soprogo z drugimi stranskimi sorodniki do četrte stopnje, mu pritičejo tri četrtnine zapuščine v last; in

če ni niti teh stranskih sorodnikov, mu pritiče cela zapuščina.

Prejšnji zakon je priznaval soprogu poleg stranskih sorodnikov do šeste stopnje pravico le do dveh tretjin zapuščine. Če je bil zakon sodno ločen po krivdi sprogovi ali po krivdi obeh, nima preostali sprog pravice do zapuščine (čl. 585).

Kadar ni potomcev niti prednikov, niti bratov in sester in njih naslednikov, dedujejo stranski sorodniki do šeste stopnje. Računa se po številu zaroditev navzgor do skupnega prednika in nato navzdol do sorodnika, ne da bi se štel skupni prednik. V glavni črti pa se računajo stopnje po številu zaroditev med zapustnikom in potomcem.

Nova je določba v korist nezakonskih otrok, da ti-le nasledè roditelja svojega prej umrlega očeta ali matere, a le tedaj, če zapustnik ni zapustil ne žene, ne potomcev, staršev, bratov ali sester, niti stranskih sorodnikov do tretje stopnje (čl. 577).

Po nezakonskem otroku lahko dedujejo le njegovi potomci, starši, ki so ga priznali ali so bili za roditelje proglašeni in njegov sprog; ne dedujejo pa drugi sorodniki ali potomci njegovih staršev (čl. 578, 579).

Kjer ni dovoljeno iskati roditeljev, imajo nezakonski otroci, ako so dani pogoji čl. 279 prve knjige, pravico do dosmrtné rente v sorazmerju z zapustnikovo imovino. Renta ne sme presegati dohodka dednega deleža, ki bi jim pritikal, ako bi bili za nezakonske otroke priznani ali sodno za take proglašeni (čl. 580).

V pomanjkanju sorodnikov do šeste stopnje in pri nezakonskem zapustniku brez potomcev, soproga in roditeljev, ki so ga priznali, pripade po zakonu zapuščina državi brez vsakega sprejema. Država odgovarja za dolgove in volila do vrednosti zapuščine.

IX. Oporočno nasledstvo (čl. 587—600).

Oporoka je preklicno dejanje, s katerim se razpolaga za primer smrti s celo imovino ali z enim njenim delom. Naredbe, ki nimajo imovinskega značaja, so veljavne tudi, kadar oporoka ne vsebuje imovinskih naklonil, kakor priznanje nezakonskih otrok, navodil glede vzgoje, predlaganje varuha, oprostitev od vračunanja itd. (čl. 587).

Če razpolagajo poslednjevoljne naredbe s celo imovino ali z njenim delom, so vesoljnega značaja in dajo nasledniku svojstvo dediča, ne glede na rabljene izraze. Druge

naredbe so partikularnega značaja in dajo prejemniku svojstvo legatarja.

Tudi če se naredba nanaša na določene dobrine ali na skupino imovine, ne izključuje postavitve za dediča iz univerzalnega naslova, ako je oporočnik nameraval izročiti te dobrine kot kvoto cele svoje imovine (čl. 588).

Zakon ne razlikuje med testamentom in kodicilom. V enem in istem spisu ne smeta napraviti oporoke dve ali več oseb. Recipročne oporoke so nične. Ničnost oporoke se ne da več uveljaviti, ako je poklicani po zapustnikovi smrti oporoko potrdil ali jo izvršil (589, 590).

Ne more napraviti veljavne oporoke, kdor še ni dovršil osemnajst let, kdor je preklican zaradi slaboumnosti in komur se dokaže, da je bil duševno bolan ob času oporoke, tudi če ni bil preklican. Oporoka se sme izpodbijati v petih letih, odkar so se pričele izvajati oporočne naredbe (čl. 591).

Kdor ima zakonske potomce, ne more z oporoko zapustiti nezakonskim otrokom, ki so bili priznani ali za take sodno proglašeni, več kot bi bili dobili, ako bi bil zapustnik umrl brez oporoke (čl. 592). Nezakonski otroci, ki jih ni moči priznati, smejo dobiti z oporoko le polovico onega, kar dobi najslabše obravnavani zakonski otrok; nikoli pa ne več kot tretjino zapuščine. Kar je odveč, se razdeli med zakonske otroke in nezakonske, ki jih ni mogoče priznati.

Če je zapustnik zapustil soproga, ne morejo taki nezakonski otroci dobiti več kot tretjino in ostalo pripade soprogu. Tudi v tem primeru imajo zakonski potomci pravico, odpraviti nezakonske nepriznane otroke (čl. 593).

Ta določba čl. 593 v korist prešustnih in v krvoskrumbi spočetih otrok, ki jih ni moči priznati, pomeni veliko socialno spremembo nasproti določbi čl. 767 starega zakona, ki je takim otrokom priznaval edino le pravico do prehrane. Novi zakon pa jim daje popolno možnost oporočnega dedovanja, če zapustnik umre brez zakonskih otrok in brez soproga.

Tudi pri oporočnem dedovanju imajo nepriznani in nezakonski otroci, ki jih ni moči priznati, pravico dosmrtna rente nasproti dedičem in legatarjem, ki so podedovali razpoložljiv del imovine (čl. 594).

Važna je določba, da soproga v drugič poročenega zapustnika ne more pridobiti oporočno od svobodno-razpoložljivega dela več kot je prejel najslabše odpravljeni otrok iz prejšnjega zakona. Pri tem se morajo upoštevati in vračunati tudi daritve, ki jih je bil soproga za življenja deležen.

Kar je odveč, se razdeli na enake dele med njega in med zapustnikove otroke (čl. 595).

Nične so oporočne odredbe v korist varuha in sovaruha, izvzemši da sta bližnja testatorjeva sorodnika (prednik, potomec, brat, sestra ali soprog). Tako so nična oporočna naklonila v korist notarja ali drugega javnega uradnika ter v korist oporočnih prič ali tolmača, kakor tudi v korist pisarja tajne oporoške in notarja, ki je sprejel v shrambo tako nezapečateni oporoki, ako ni zapustnik lastnoročno odobril takih naklonil (člen 596—598).

Vse te ničnosti obsegajo tudi naredbe v prid vmesnih oseb, to je roditeljev, otrok in soproga omenjenih nespособnih oseb (čl. 599).

Zapuščine v korist nepriznanih društev postanejo neveljavne, ako se ni prosilo za priznanje društva v enem letu, odkar je postala oporoka izvršljiva. Stari zakon ni poznal take določbe (čl. 600).

X. Oblika oporoke (čl. 601—619).

Zakon dopušča trojno obliko oporoke: lastnoročno pisano, javno oporoko v notarskem spisu in tajno oporoko (čl. 601).

Lastnoročno oporoko mora spisati, datirati in podpisati zapustnik sam. Tudi če ne vsebuje podpis imena in priimka, je veljavna, da le označa z gotovostjo testatorjevo osebo. N. pr. „Vaš oče“ ecc. Čas mora biti označen z dnevom, mesecem in letom. Dokaz neresničnosti navedenega časa je dopusten le, kadar od njega zavisi veljavnost oporoke (čl. 602).

Ni potrebno označiti spisa kot oporoko, mora pa izvirati to svojstvo iz njegove vsebine. Enako določbo sta vsebovala čl. 774 in 776 prejšnjega zakona.

Javno oporoko zapiše in prečita notar v prisotnosti dveh odnosno, če testator ne zna čitati, štirih prič. Po prejšnjem zakonu so bile potrebne vedno štiri priče (čl. 603). Kdor zna vsaj čitati, lahko napravi tajno oporoko, ki jo ali sam napiše in podpiše; ali mu jo napiše druga oseba, sam pa jo podpiše na vsaki polpoli (čl. 604). Taka oporoka mora biti zapečateni in izročena notarju v shrambo pred dvema pričama. Če oporočnik ni znal ali mogel podpisati od druge osebe napisano oporoko, mora izjaviti notarju, ki oporoko sprejme, da je oporoko prečital (čl. 605). Ustna oporoka je po italijanskem pravu nedopustna.

Bistvene napake oporoke se morajo uveljavljati v desetih letih, dočim je treba izpodbijati veljavnost zaradi drugih nedostatkov v petih letih (čl. 606).

* * *

V sili napravljena oporoka je veljavna, ako je napravljena pismeno pred notarjem, okrajnim sodnikom ali drugim poklicanim sodnikom, pred županom ali svečnikom v prisotnosti dveh prič. Oporoko morajo podpisati tudi testator in priče, ako morejo podpisati. Taka oporoka izgubi svojo moč po treh mesecih, odkar je ovira prenehala (609, 610).

Na morju se napravi oporoka pred poveljnikom ali namestnikom ladje, pred kapitanom, gospodarjem ali drugim kapitanom odnosno njih namestniki (čl. 611). Tudi ta oporoka mora biti pisana in sicer v dveh izvodih in podpisana od onega, ki jo sprejme ter od oporočnika in dveh prič, ako morejo pisati. Hrani se med ladijskimi listinami (čl. 612). V prvem inozemskem pristanišču, kjer ima sedež italijanski konzul ali konzularni agent, se mu izroči en izvod oporoke; in ko se vrne ladja v domovino, mora biti izročena oporoka pomorskemu oblastvu (čl. 613, 614).

Taka oporoka izgubi svojo moč tri mesece potem, ko se je oporočnik izkrcal v kraju, kjer lahko napravi redno oporoko (čl. 615). Podobne določbe veljajo za oporoko v zrakoplovih (čl. 616). Odklonjen je bil predlog, da naj bi se vsaj v takih izrednih primerih dovolila ustna oporoka pred pričami, ravno z ozirom na netočnost in negotovost takih oporok.

Med vojnimi operacijami, v ujetništvu, na tuji zemlji in v krajih, kjer ni komunikacij, lahko napravi vojak oporoko pred častnikom, vojaškim duhovnikom ali uradnikom Rdečega križa v prisotnosti dveh prič; tudi za to oporoko veljajo podobne formalnosti kakor za druge izredne oporoke (čl. 617, 618).

XI. Razglasitev oporoke (čl. 620—625).

Kdor hrani lastnoročno pisano oporoko umrle osebe, jo mora takoj po smrti izročiti pristojnemu notarju, da jo razglasi. Vsak, ki je na tem interesiran, lahko zahteva s predlogom na okrajnem sodišču onega kraja, kjer se je otvorila zapuščina, da se določi rok, v katerem je izročiti oporoko notarju za razglasitev. Ako je pa bila javna ali

tajna oporoka pri notarju položena, je on dolžan obvestiti o javni oporoki dediče odnosno razglasiti tajno oporoko (čl. 620).

Novi zakon je odklonil način objave, ki je lasten nemškemu pravu in ki ga vrši sodišče po službeni dolžnosti. Tako je opustil tudi način razglasitve, ki je doslej veljal v italijanskem pravu, po katerem se je izvršila razglasitev edino le na zahtevo in iniciativo interesirane osebe. Sprejel je eklektičen sistem, ki nalaga notarju, da objavi brez tuje pobude oporoko, ki je bila pri njem založena ali ki mu je bila v ta namen izročena (čl. 621).

Prepis zapisnika o razglasitvi lastnoročne in tajne oporoke ter prepis javne oporoke mora izročiti notar preturi, kjer je na vpogled interesiranim osebam (čl. 623). Tako so hoteli varovati koristi upnikov, medtem ko je stari zakon prepuščal varstvo lastnih koristi posamezniku.

XII. Imenovanje dediča (čl. 624—648).

Nična je vsaka poslednjevoljna naredba v korist nedoločene osebe (čl. 628). Ohranila pa se je (čl. 627) določba starega zakona (čl. 825) o fiduciarnih naredbah, obstoječih v tem, da zapustnik postavi le navidezno za dediča imenovano osebo, medtem ko je dejansko namenil zapuščino drugemu. Tudi če se dà predmnevati iz same oporoke obstoj take naredbe, je dopusten dokaz, da je poslednjevoljna določba navidezna.

Izvršitev simuliranega naloga je odvisna od dobre volje fiduciarnega dediča. Ako je pa nalog izvršil, ne more zahtevati vrnitev zapuščine, ker ima njegova obveza značaj naturalne obligacije.

Dovoljene so določbe za dušni blagor, če je določena imovina ali če je vsaj mogoče določiti v to namenjeno vsoto. Ta naredba je bila ohranjena zaradi široko ukoreninjenega verskega čuta italijanskega ljudstva. Dajatev gre v breme dediča ali volilojemnika (čl. 629). Čl. 851 prejšnjega zakona se je omejeval na ugotovitev, da so splošne določbe v blagor duše neveljavne. Zato je novi zakon izpopolnil določbo in ji dal gornjo obliko ter odklonil predloge, ki so šli za tem, da bi se ustanovile v to svrhu posebne ustanove.

Splošne določbe v korist revežev so v prid revežem onega kraja, kjer je imel pokojnik ob smrti svoje prebiva-

lišče (domicil kot središče svojih interesov). Imovina preide v last občinskega podpornega sklada (čl. 650).

Neveljavne so odredbe v korist oseb, katerih izbira je prepuščena samovolji druge osebe. Ravno tako so neveljavna volila, katerih določitev je prepuščena drugi osebi (čl. 651, 652).

Pogojne določbe so dovoljene, bodisi da je pogoj odložen ali razvezen (čl. 653). Vsak pogoj, ki ovira oporoko (čl. 656), se smatra zakonu nasproten in kakor da ni bil niti postavljen (prepoved nove poroke). To načelo velja tudi za vse pogoje, ki so nemogoči, nasprotni javnemu redu ali dobrim šegam. Ravno tako se smatra kot nepostavljen pogoj, da naj se postavitev za dediča prične ali preneha z določenim dnevom (čl. 654, 657).

Zmota v nagibu daje pravico za izpodbijanje oporoke, kadar izvira iz oporoke same in sloni zapustnikova oporočna volja edinole na tem zmotnem nagibu (čl. 624).

Ničen je dalje pogoj recipročnega poslednjevoljnega naklonila, kadar zapustnik zahteva, da se tudi postavljeni dedič ali volilojemnik njega spomni v oporoki (čl. 655).

Pogoji imajo vzvratno moč. Pri razveznih pogojih mora dedič ali legatar vrniti plodove, ki jih je sprejel po tem, ko se je pogoj uresničil (čl. 646).

XIII. Volila (čl. 649—673).

Volilo se pridobi brez posebne izjave o sprejemu. Če je bila voljena določna stvar ali pravica, ki pripada zapustniku, preide na volilojemnika lastnina odnosno pravica takoj z zapustnikovo smrtjo (čl. 649).; posest pa mora legatar zahtevati od osebe, ki ji je bilo volilo naloženo.

Osnovne določbe o volilih so ostale nespremenjene v novem zakonu in se ujemajo z neznatnimi izjemami z onimi odz.

Volilo zemljišča obsega tudi poslopja, ki so ob smrti na njem zgrajena, četudi so se zgradila po oporoki (čl. 667). Ravno tako obsega volilo tudi prirastek zemljišča, ki je nastal z nakupom med oporoko in smrtjo, če tvori z voljenim zemljiščem gospodarsko celoto.

(Konec prih.)

Književna poročila.

Šil O. Andrija: O pokušaju krivičnog dela. Doktorska rasprava. Novi Sad. 1959. Str. 195.

V naši po obsegu ne preveč obširni kazenskoopravni monografični književnosti disertacija g. Šila, ki jo je avtor uspešno branil na subotički pravni fakulteti, ne bi smela ostati neopažena. To tudi zaradi tega, ker se je pisec pogumno lotil zelo težavnega problema, ki povzroča od dobe glosatorjev vse do danes ostra nesoglasja in spore v doktrini kazenskega prava. Avtor pripominja upravičeno, da predstavlja rešitev problema o poskusu zelo važno nalogo kazenskoopravne vede. Saj gre za bistveno načelno vprašanje o okviru in mejah kaznivosti. Smoter dela vidi pisec prav v kritični razbistritvi spornih vprašanj o odstopu od poskusa in o kaznivosti poskusa.

V prvem delu knjige podaja avtor podroben pregled objektivnih, subjektivnih in kompromisnih teorij o poskusu. Drugi del vsebuje kritično analizo pojma poskusa in njegovih vrst (sposobni in nesposobni poskus, dokončan in nedokončan poskus), kakor tudi razčlenitev pojma o tzv. pomanjkanju dejanskega stana ter o putativnem deliktu. Na koncu razpravlja o kaznivih dejanjih, pri katerih poskus ni mogoč, o odstopu od poskusa in o kaznivosti poskusa.

Avtorjevo pojmovanje pravne narave poskusa se približuje v glavnem stališču objektivne teorije. Za pojem poskusa je, po njegovem mnenju, potrebno dejanje, ki je *sposobno* povzročiti kazenskoopravno posledico („radnja sa snagom prouzrokovanja krivičnopravne posledice“). Vzrok izostanka take posledice pri poskusu v konkretnem primeru tiči v tem, da so njen nastop preprečile zunanje okolnosti, ki niso bile odvisne od storilčeve volje (str. 151). V zvezi s tem se g. Šil zavzema *de lege ferenda* zoper kaznovanje absolutno nesposobnega poskusa: „Nepodoban poskušaj, a isto tako i tzv. nedostatak u biću dela ne treba da budu kažnjiva dela, jer im manjka snaga prouzrokovanja krivičnopravne posledice, a time i element protipravnosti“ (? , str. 169). Isto mnenje je v naši literaturi branil že pred leti dr. Borivoje Petrović (gl. njegovo razpravo p. n.: Inkriminacija apsolutno nepodobnoga pokušaja. Arhiv. 1955). Argumentacija obeh zagovornikov nekaznivosti absolutno nesposobnega poskusa se nam ne zdi prepričevalna. Pri poskusu vobče in še posebej pri absolutno nesposobnem poskusu ima prednost ne dejanje kot tako, temveč osebnostni moment, — „la criminalité de l'agent révéleé par le fait accompli“, po besedah Garrauda (Précis, str. 171). V duhu objektivne teorije rešuje avtor *de lege ferenda* tudi vprašanje o kaznivosti poskusa: Zagovarja namreč obligatorno omilitev kazni pri poskusu, „jer dovršeno krivično delo sadrži povredu napadnutog ljudskog dobra, a pokušaj samo opasnost po ovo dobro“ (str. 169). Dokončan poskus pa se naj kaznuje mileje od nedokončanega (str. 171). Tudi v tem pogledu kaže pisec precejšnjo konservativnost ter sledi stari tradiciji Clarusa: „Minus punitur qui actum non perficit.“

Največjo pažnjo je posvetil g. Šil teoretični stroki problema. Toda pri tem ni upošteval najnovejšega razvoja doktrine o poskusu, zlasti v Nemčiji v zvezi s preosnovo kazenskega prava v duhu tzv. vo-

luntarizma in personalističnega prava v kazenskoopravni vedi. Avtorju so ostale neznane Spomenica pruskega justičnega ministrstva iz l. 1933. in poznejše nemške uradne publikacije, kakor tudi razprave o poskusu iz peresa Eberta, Freislerja, Kleeja, Kruga in dr.; prav tako avtor ni upošteval izčrpane študije prof. Munde: Pojem poskusa v najnovejši zakonodaji (Sl. Pr. 1937).

Glavno pomanjkljivost disertacije vidimo v neenakomerni razdelitvi gradiva. Pretežni del knjige zavzema obravnavanje čisto-doktrinalnih sporov o poskusu. Pri nas veljavnemu pozitivnemu kazenskemu pravu je posvečen v celoti le zadnji § 16. (str. 186—193), ako ne računamo kratkih pripomb, raztresenih v različnih delih knjige (gl. n. pr. str. 145, 155, 175, 177). To je vsekakor premalo! Na domačo književnost se pisec ozira v zelo omejenem obsegu; judikature naših višjih sodišč glede poskusa, ki ni tako nezmatna, pa žal sploh ne omenja. Teoretični del disertacije se naslanja v glavnem na nemško in deloma francosko in ogrsko strokovno literaturo.

Avtorjevi zaključki o načelnem stališču našega kz. v pogledu poskusa se v bistvu strinjajo z mnenjem, ki smo ga zastopali že l. 1934. v „Sistemu kazenskega prava“ (str. 100). G. Šil ima prav, ko trdi, da „naš kz. nije primio ni objektivnu ni subjektivnu teoriju, već... je usvojio zaključke kako objektivne tako i subjektivne teorije te je na taj način odbacio zahtev teorijske zaključenosti i u svojim propisima o pokušaju rukovodio se, bez obzira na zahtev konsekvantnosti, isključivo praktičnim razlozima i takvim shvatanjem pravičnosti, koje, po njegovom mišljenju, najbolje odgovara zahtevima današnjih prilika i pravnoj svesti naroda“ (str. 139).

Z delom je pokazal mladi avtor resno zanimanje za problematiko nauka o poskusu, pa tudi nenavadno dialektično spretnost in sposobnost kritične presoje zelo zamotanih vprašanj kazenskoopravne teorije. Tem bolj je obžalovati, da čisto doktrinalna stran dela ni v pravem sorazmerju z njegovo pozitivnopravno dogmatično platjo. **A. Maklecov.**

Devoto Luigi: L'obbligazione a esecuzione continuata. Padova, Cedam, 1943-XXI, vel. 8^o, str. IX in 392, cena broš. lir 80. (Pubblicazioni della facoltà di giurisprudenza della R. Università di Padova, V).

Obširna, temeljita monografija o praktično jako važnem predmetu, na čigar teoretsko težavnost in spornost kaže že sama nedoločna terminologija, tako ital. kakor slov. — „trajne obveznosti“? — Pisec obravnava najprej razne teorije, ki so nastale zlasti v zvezi s pogodbami o dobavljanju, s klavzulo rebus sic stantibus, v zvezi z učinki razveznega pogoja na nekatera obligac. razmerja, z ne-učinkom razveze za nazaj, z učinki odpovedi itd., in prihaja do sklepa, da gre pri trajnih obveznostih za eno enkratno, na enkratni odločitvi volje slonečo trajno zapoved, ki rodi več med seboj enakih in le po trenutku časa, v katerem je dolžnik zavezan, različnih položajev; dolžnik naj ravna na določen način, kadar se ponovi določen primer; vsaka činitev naj zadosti posebnemu upnikovemu interesu, vsaka ima svoj poseben vzrok (causa giustificante). Torej gre za vrsto enostavnih odnošajev, ki so povezani med seboj z enotnostjo izvora, enakostjo oblike in enakostjo subjekta ali objekta. Nato navaja pisec primere trajnih obveznosti in razlike med njimi in na prvi pogled sličnimi pravnimi razmerji. Izčrpno in globoko obdeluje odpoved kot poseben način prestatka trajnih obveznosti, obravnava njih izrečno in molčečo obnovev in podrobno razpravlja o njih izpolnitvi in o nasledkih izostale ali nepopolne izpolnitve. Poseben praktičen pomen utegnejo, kakor po poslednji svetovni vojni, dobiti izvajanja o preveliki teži (onerosità) trajne obveznosti.

Drugi vzroki prestanka (prenovitev, pobotanje, zastaranje itd.) so obdelani bolj kratko. Literatura ni navedena samo ital., nego tudi nem. in fran. Delo, polno tehtnih misli in dobrih pripomb, bi zaslužilo, ko bi dopuščal prostor, mnogo bolj izčrpno oceno; naj omenim h kraju le, da je za nas zanimivo tudi iz nepravniškega razloga: znaten del je nastal v Ljubljani, kjer je pisec služil vojake; včasih vendar inter arma non silent Musae.

Dr. M. Škerlj.

Ekonomist. Zagreb. 1945. God. IX. br. 4—5.

Mjesečnik. Zagreb. 1945. God. LXIX. br. 5.

Mjesečnik. Zagreb. 1945. God. LXIX. br. 6.

Mjesečnik. Zagreb. 1945. God. LXIX. br. 6a.

Polec Janko: Gregor Krek. Posebni odtis iz Letopisa Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani. I. 1938—1942-XXI. str. 201—207, 226 do 227.

Právny obzor. Bratislava. 1945. R. XXVI. č. 5.

Právny obzor. Bratislava. 1945. R. XXVI. č. 6.

Rivista italiana di Diritto penale. Padova. 1945-XXI. A. XV. N. 1.

Rivista di Diritto privato. Padova. 1945-XXI. A. XIII. N. 1—2.

Razne vesti.

Profesorju Leonidu Tauberju v spomin. Ko smo pisali vrstice v spomin pred kratkim umrlemu prof. M. Čubinskemu (SP 1945, št. 4—6), nismo slutili, da bo temu uglednemu znanstveniku tako kmalu sledil njegov vrstnik po letih in zvesti sotrudnik prof. Leonid Tauber, ki je umrl junija t. l. v Beogradu.

Ime prof. Tauberja je dobro znano tudi slovenskim pravnikom. Prof. T. je deloval na področju dveh precej odmičnih pravnih panog: kazenskega procesa in trgovinskega prava. V domovini je pokojni zavzemal stolico za kazenski postopek na univerzi v Harkovu in istočasno predaval trgovinsko pravo na visoki komercialni šoli istotam. Bil je poleg tega odvetnik, ki so mu vsestranska splošna in juridična izobrazba, fin, a siguren nastop in lep govorniški dar pripomogli do odličnega položaja med stanovskimi tovariši. V svoji novi domovini, kamor je prišel kot emigrant, je bil v teku 20 let profesor trgovinskega prava na državni trgovski akademiji v Beogradu.

Mislimo, da se ne motimo, če rečemo, da je bil prof. T. bolj civilistično kot kriminalistično usmerjen. Na področju kazenskega procesa se je bavil v glavnem z vprašanji, ki stojè nekako na meji med kazenskim in civilnim postopkom. Značilno je v tem pogledu, da je svoje temeljno delo, disertacijo za pridobitev znanstvene stopnje magistra, posvetil problemu zasebne tožbe v kazenskem postopku, ki ima tako rekoč nek civilistični prizvok.

Po nastanitvi v Beogradu se je T. posvetil izključno akademskemu in znanstvenemu delovanju. Izmed njegovih del je omeniti predvsem izvrstni „Udžbenik trgovačkog prava“ (1955), ki ga je v SP (1956, str. 84, 85) zelo laskavo ocenil prvak slovenskih komercialistov prof. M. Škerlj. Učbenik je imel lep uspeh in je avtor pripravljajl njegovo drugo izdajo. V okviru znanega komentarja prof. M. Čubinskega je T. kot njegov najožji sodelavec obdelal zelo važne partije kazenskega postopnika (§§ 268—411), med njimi tudi eno najbolj težavnih poglavij — o pravnih

sredstvih zoper sodne odločbe (gl. str. VII predgovora h komentarju kp.).

Poleg tega je prof. T. v zadnjih dvajsetih letih objavil izredno veliko število tehtnih razprav in člankov v srbo-hrvaškem, nemškem in francoskem jeziku v Arhivu za pravne i društvene nauke, Ekonomistu, Narodnem blagostanju, Privrednem pregledu, Glasniku za zaščito industrijske svojine, Zeitschrift für osteuropäisches Recht, Annales de Droit commercial français, étranger et international in sicer iz področja trgovskega in meničnega prava, mednarodnega zasebnega prava in gospodarske politike. V svojih spisih je prof. T. vedno upošteval slovensko strokovno slovstvo. Kot pisatelj se je T. odlikoval po finem pravnem čutu, jasnosti in eleganci juridičnih konstrukcij, kot človek pa po izredni tenkovestnosti in strogosti napram samemu sebi. Bil je odličen akademski učitelj, dober in zvest kolega.

A. Maklecov.

Iz Službenega Lista. 1. Podaljšanje začasne vojne doklade bivšim jugoslovanskim javnim nameščencem (Sl. L. št. 20/1943). — 2. Obdačba občasnih dohodkov iz službenega razmerja (Sl. L. št. 32/1943). — 3. Predpisi za pobijanje kršitev finančnih zakonov (Sl. L. 53/1943). — 4. Uvedba taksnega papirja z vodnim tiskom in taksnih golic za menice in druge trgovinske vrednostne papirje. — Sprememba predpisov o nekaterih taksah in neposrednih davkih (Sl. L. št. 42/1943). — 5. Vojaško kazensko sodstvo na ozemljih, ki so proglašena ali se štejejo, da so v vojnem stanju (Sl. L. št. 54/1943). — 6. Odobritev pogodbe o izročanju in sodni pomoči v kazenskih stvareh, s končnim zapisnikom, sklenjenim v Rimu med Italijo in Nemčijo dne 12. junija 1942 — zakon z dne 18. oktobra 1942 (Sl. L. 64/1943). — 7. Odobritev dogovorov, sklenjenih dne 22. junija 1942 v Berlinu med Italijo, Nemčijo, Bolgarsko, Hrvaško in Madžarsko, o likvidaciji imovine bivše jugoslovanske države in o nekaterih drugih, s tem spojenih finančnih vprašanjih — zakon z dne 14. decembra 1942 (Sl. L. št. 79/1943). — 8. Določba za likvidacijo in izbris zemljiškoknjižnih pravic, vpisanih na nepremičninah nemških izselnikov (Sl. L. št. 90/1943). — 9. Sporazum s končnim zapisnikom o povračilu vojne škode, sklenjen v Rimu med Italijo in Nemčijo dne 26. oktobra 1942 (Sl. L. št. 95/1943).

Nekaj pravnih predpisov za Gorenjsko in Južno štajersko. Gorenjsko: Naredba o rudarskem nadzorstvu z dne 15. januarja 1943. — Naredba o uvedbi nemških predpisov o veterinarstvu z dne 5. marca 1943. — Štajersko: Naredba o gradbenopolicijskih pristojnostih z dne 16. januarja 1943. — Druga naredba o uvedbi veterinarskih predpisov z dne 31. januarja 1943. — Naredba o tujski policiji z dne 6. januarja 1943. — Druga naredba o ureditvi socialnega nadzorovanja z dne 31. januarja 1943. — Naredba o ureditvi zemljiškoknjižnih razmerij v naselitem okolju A z dne 12. februarja 1943. — Druga ureditev o začasni uredbi civilnega sodstva z dne 15. marca 1943. — Tretja ureditev o začasni uredbi civilnega sodstva z dne 15. marca 1943. — Uredba o nadaljnji izgraditvi sodne organizacije in sodstva z dne 26. marca 1943. — Naredba o samoupravi občin in okrožij z dne 14. aprila 1943. — Druga naredba o nadaljnji izgraditvi sodne organizacije in sodstva z dne 14. aprila 1943.

